

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босне и Херцеговине

Predmet br: S1 1 K004648 11 Kri (X-KR-05/111)

Datum: objavljivanja: 09.11.2011. godine
 pismenog otpravka: 08.12.2011. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Enida Hadžiomerović, presjednik vijeća
 sudija Mira Smajlović, član vijeća
 sudija Zoran Božić, član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
PROTIV
OPTUŽENOG SAŠE BARIČANINA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: G. Behaija Krnjić

Branilac optuženog Saše Baričanina: advokat Dušan Tomić

Sud Bosne i Hercegovine, Sarajevo, ul. Kraljice Jelene br. 88

Telefon: 033 707 100, 707 596; Fax: 033 707 225

P R E S U D U	3
1. Optuženje.....	5
2. Izvedeni dokazi	5
(a) Dokazi Tužilaštva	5
(b) Dokazi odbrane	7
3. Završne riječi	8
(c) Završne riječi Tužilaštva	8
(d) Završne riječi odbrane.....	8
2. Procesne odluke	10
(a) Utvrđene činjenice	10
(b) Mjere zaštite za svjedoke	14
(c) Isključenje javnosti	16
(d) (Ne)prihvatanje dokaza odbrane	17
(e) Protek roka od 30 (trideset) dana.....	18
(f) Pravo na odbranu optuženog.....	19
(g) Autentičnost zapisnika sa ročišta za glavni pretres.....	20
II. PRIMJENA MATERIJALNOG ZAKONA	20
A. OPŠTA OCJENA DOKAZA	21
B. ZAKONSKA OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BiH.....	23
1. postojanje širokog ili sistematičnog napada	26
2. status lica prema kojim je napad bio usmjeren: civili	30
3. optuženi je znao za napad i njegova djela su dio napada (nexus).....	30
C. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI	31
(a) Ubistvo oštećenih Otilije, Amira i Emira Balavanović	32
(b) nečovječno postupanje prema oštećenima.....	40
(c) Silovanje i držanje u zatočeništvu oštećene svjedokinje „S-2“	41
(d) odvođenje u ropstvo zaštićenje svjedokinje “S-2”	46
D. ZAKLJUČAK.....	48
III. ODLUKA O KAZNI	49
IV. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA.....	51
V. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA	51

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudije Enide Hadžiomerović kao predsjednice vijeća, te sudija Mire Smajlović i Zorana Božića kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika- asistenta Lejle Haračić u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Baričanin Saše zbog krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1., tačka a) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u vezi člana 29. istog zakona, te tačke c) i g) istog člana KZ BiH, a sve u vezi člana 180. stav 1. KZ BiH, povodom optužnice Tužilaštva BiH broj:T 20 0 KT RZ 0000594 10 od 18.02.2011. godine, koja je potvrđena 22.02.2011. godine, nakon održanog javnog glavnog pretresa, na kojem je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Behaije Krnjića, optuženog Saše Baričanina i branioca optuženog, advokata Dušana Tomića, dana 04.11.2011. godine donio je, a dana 09.11.2011. godine javno objavio slijedeću:

P R E S U D U

Optuženi: Baričanin Saša, sin Slavka i majke Mileve, rođj. Marušić, rođen 19.03.1969. godine u Sarajevu, stalno nastanjen u ..., ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., JMBG ..., pismen, po zanimanju autolakirer, oženjen, otac troje malodobne djece, vojsku služio 1987/88. godine, bez čina, odlikovan, slabog imovnog stanja, neosuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak, nalazi se u pritvoru po rješenju Suda BiH broj: X-KRN-05/111 od 03.02.2011. godine.

K R I V J E

Što je:

U okviru širokog i sistematičnog napada vojnih, paravojnih i policijskih snaga tzv. Srpske Republike BiH, a potom Republike Srpske, usmjerenog protiv civilnog nesrpskog stanovništva grada Sarajeva, znajući za takav napad te da njegove radnje čine dio tog napada, kao pripadnik tih snaga, nad civilnim osobama nesrpske nacionalnosti počinio lišavanje života (ubistva), odvođenja u ropstvo i silovanje, tako što je:

Dana 13.07.1992. godine, naoružan, zajedno sa drugim licem, došao u kuću porodice Balvanović, gdje kuća se je nalazila u ulici Radnička, na br. 22, u naseju Grbavica, opština Novo Sarajevo, u gdje kući su zatekli oštećene Balvanović Otilju, kćeri Vinka, rođena 1929. godine, Balvanović Amira, sina Alje, rođen 1954. godine, Balvanović Emira, sina Alje, rođen 1963. godine, „S-1“ i „S-2“, da bi po ulasku u kuću rekli oštećenima Amiru i Emiru da moraju poći sa njima radi navodnog ispitivanja, a zatim su ih prisilno izveli iz kuće te odveli u jedan napušteni stan, gdje se nalazio u naseju Vraca, opština Novo Sarajevo, u

kcjem stanu su ih vezali i stavili im u usta krpe da ne mogu vikati, te ih ostavili u jedncj prostor.ji, a oni se vratili u r.jihovu kuću, u kcjcj su tada rekli oštećenim Otilji, „S-1“ i „S-2“ da moraju poći sa r.jima, te ih izveli iz kuće i uveli u vozilo marke „Golf“, a zatim ih sve tri odvezli i uveli u isti stan u nase.ju Vraca, u kcjem stanu su im prvo oduzeli sav zlatni nakit, kcji su imali na sebi, a zatim su im vezali ruke na leđima te potom oštećenu Otilju uhvatili za ruku i uveli u prostor.ju, gcje su se nalazili svezani Amir i Emir, u kcjoj prostor.ji su i oštećencj Otilji stavili krp u usta, a zatim sve trcje oštećenih u nam.jeri da ih liše života, izveli iz stana te ih na tačno neutvrđencj lokac.ji upotrebom vatrenog oružja lišili života, nakon čega su se vratili u stan, u kom stanu je drugo lice zadržalo oštećenu „S-1“ u jedncj od prostor.ja u kcjcj ju je nekoliko puta silovao, dok je optuženi Saša Baričanin, a u nam.jeri da ostvari prisilan seksualni odnos nad oštećenom „S-2“, istu iz stana izveo i odveo je u drugi stan u kcjem je nad istom upotrebom sile i pr.jetr.je, više puta izvršio silovar.je, da bi je potom držao zatočenu u tom stanu nekoliko dana, tako što ju je zak.jučavao za vr.jeme kad bi bio odsutan, u kom periodu je više puta nad oštećenom vršio silovar.je, a ujedno je omogućio jednom tačno neidentifikovanom licu da uđe u stan te da nad oštećenom izvrši silovar.je, nakon čega je oštećena uz pomoć drugih lica uspjela izaći iz tog stana i pot.jeći, da bi naknadnom ekshumac.jom posmrtnih ostataka oštećenih Otilje, Amira i Emira na lokalitetu Trebevića, bilo potvrđeno da je kod istih smrt nastupila nasilno, a kao pos.jedica cjelovar.ja prcjektila ispa.jenih iz vatrenog oružja, kcjom prilikom su oštećencj Otilji nanesene povrede u vidu prostreline lobar.jskih kost.ju sa razorer.jem strukture tkiva mozga, oštećenom Amiru u vidu strelnog preloma desne i l.jeve nadlaktice, strelnog preloma l.jeve karlične kosti, strelnog preloma l.jeve lopatice, strelnog preloma dor.je vilice i strelnog razaranja razorer.ja kost.ju lobar.je sa razorer.jem strukture mozga, te oštećenom Emiru u vidu strelnog preloma desne lisne kosti podko.jenice i strelnog preloma dor.je vilice.

Dakle, u okviru širokog i sistematičnog napada vcjnih, paravcjnih i polic.jskih snaga tzv. Srpske Republike BiH, potom Republike Srpske, usr.jerenog protiv civilnog nesrpskog stanovništva grada Sarajeva, znajući za takav napad te da r.jegove radr.je čine dio tog napada, kao pripadnik tih snaga, počinio nad drugim osobama lišavar.je života, odvođenja u ropstvo i silovar.ja,

čime je počinio

krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a) u vezi člana 29. KZ-a BiH, te tačke c) i g) istog člana KZ-a BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ- a BiH.

Stoga ga vijeće ovog suda na osnovu odredbe člana 285. ZKP BiH, uz primjenu odredbi članova 39, 42. i 48. KZ- a BiH

O S U Đ U J E

Na kaznu zatvora u trajanju od 18 (osamnaest) godina.

Optuženom se u skladu sa članom 56. KZ- a BiH u izrečenu kaznu uračunava i vrijeme koje je proveo u pritvoru po rješenju Suda, počevši od 01.02.2011. godine pa nadalje.

III

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP- a BiH optuženi se oslobađa od obaveze naknade troškova krivičnog postupka.

IV

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP- a BiH, oštećeni se sa imovinsko – pravnim zahtjevima upućuje na parnicu.

O b r a z l o Ź e n j e

1. Optuženje

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Posebnog odjela za ratne zločine, broj: T20 0 KTRZ 0000694 10 od 18.02.2011. godine, koja je potvrđena dana 22.02.2011. godine, optuženom Baričanin Saši je na teret stavljeno izvršenje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1., tačka a) i k) KZ BiH, u vezi člana 29. istog zakona, te tačke c) i g) istog člana KZ BiH, a sve u vezi člana 180. stav 1. KZ BiH
2. Optuženi je dana 18.03.2011. godine izjavio da se ne osjeća krivim. Kod istog stava optuženi je ostao do kraja glavnog pretresa.
3. Glavni pretres u ovom predmetu je počeo 20.04.2011. godine čitanjem optužnice Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000521 05, te iznošenjem uvodnih riječi Tužilaštva i odbrane. Iznoseći uvodne riječi, Tužilaštvo je izjavilo da će provođenjem dokaza, saslušanjem svjedoka i vještaka, te uvođenjem materijalnih dokaza pružiti Sudu dovoljan osnov na kome će sud zasnovati svoju odluku o odgovornosti optuženog za počinjene radnje koje mu se stavljaju na teret potvrđenom optužnicom tužilaštva BiH.
4. U svojoj uvodnoj riječi branilac je istakao da će odbrana van razumne sumnje dokazati da optuženi nije počinio radnje koje su navedene u optužnici, jer nema relevantnih dokaza koji će potvrditi te radnje.

2. Izvedeni dokazi

(a) Dokazi Tužilaštva

5. Po prijedlogu Tužilaštva BiH, u svojstvu svjedoka saslušani su: Hasan Gobeljić, Hatidža Babić, Jasmina Mujković, svjedok S- 1, svjedok S- 3, svjedok S-2, Kristina Breški-

Kovačević, Zoran Vaclav i Avdo Huseinović.

6. U toku glavnog pretresa, na okolnost nalaza i mišljenja preminulog vještaka Dobrača Ilijasa, spec. sudske medicine, saslušan je vještak dr. Hamza Žujo, spec. sudske medicine, koji je dao stručno tumačenje ekspertize koju je sačinio vještak Dobrača nakon izvršene obdukcije ljudskih ostataka ekshumiranih iz masovne grobnice pronađene u mjestu Gornji Miljevići. U dodatnim dokazima optužbe uvršten je pismeni nalaz i mišljenje vještaka Senadina prof. Dr. Ljubovića, specijaliste neuropsihijatrije, iako je isti na okolnost obavljenog pregleda oštećene nalaz i mišljenje usmeno obrazložio tokom dokaznog postupka optužbe. Razlog za ovakvo postupanje je činjenica da prije podizanja optužnice zaštićena svjedokinja „S-2“ nije bila dostupna, pa se navedeni nalaz i mišljenje nije mogao predložiti kao dokaz u optužnici.

7. Nadalje, u toku glavnog pretresa, Sud je izvršio uvid u slijedeće materijalne dokaze koje je Tužilaštvo BiH uložilo u spis i to: Akt Odjeljenja za opštu upravu, Opštine Pale broj:06-566/07 od 08.02.2011. godine sa podacima iz vojne evidencije za Baričanin Sašu; Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu o vršenju ekshumacije broj Kri-84/99 od 13.8.1999.godine; Zapisnik o uviđaju Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kri-84/99 od 30.8.1999.godine; Službeni zabilješku Sektora kriminalističke policije Sarajevo broj 01/2.3-102/99 od 17.9.1999.godine; Izvještaj o kriminalističko-tehničkoj pretrazi lica mjesta Odjeljenja za kriminalističku tehniku broj 1960/99 od 30.8.1999.godine; Ekspertizno-forenzički nalaz i mišljenje o ekshumaciji, pregledu sa obdukcijom i identifikacijom leša Instituta za sudsku medicinu od 8.3.2000.godine; Vještačenje tragova vatrenog oružja Sektora kriminalističke policije broj 01/2.8-04-09-5887 od 4.10.1999.godine; Crtež lica mjesta Sektora kriminalističke policije broj 1960/99 od 30.8.1999.godine; Fotodokumentaciju ekshumacije u mjestu Gornji Miljevići, sačinjenu od Sektora kriminalističke policije Sarajevo broj 1960/99 od 5.10.1999.godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša Balvanović Otilije, sačinjen od Sektora kriminalističke policije Sarajevo broj 01/2.3 od 13.9.1999.godine; Potvrdu o smrti za umrlu Balvanović Otiliju, sačinjenu od JKP „Gradska groblja“ Visoko pod brojem 366/99 dana 13.9.1999.godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša Balvanović Amira, sačinjen od Sektora kriminalističke policije Sarajevo broj 01/2.3 od 13.9.1999.godine; Potvrdu o smrti za umrlog Balvanović Amira, sačinjenu od JKP „Gradska groblja“ Visoko pod brojem 367/99 dana 13.9.1999.godine; Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša Balvanović Emira, sačinjen od Sektora kriminalističke policije Sarajevo broj 01/2.3 od 8.9.1999.godine; Potvrdu o smrti za umrlog Balvanović Emira, sačinjenu od JKP „Gradska groblja“ Visoko pod brojem 329/99 dana 8.9.1999.godine; Smrtovnice umrlih Balvanović Otilije, Balvanović Amira i Balvanović Emira, objavljene u dnevnom listu „Oslobođenje“ dana 16.9.1999.godine; Obrazac Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i Međunarodnog prava Sarajevo broj 009986 od 28.3.2002., vezan za umrlog Balvanović Amira; Obrazac Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i Međunarodnog prava Sarajevo broj 009794 od 28.3.2002., vezano za umrlu Balvanović Otiliju; Obrazac Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i Međunarodnog prava Sarajevo broj 009987, vezan za umrlog Balvanović Emira; Presjek

sačinjen od strane bivše Agencije za istraživanje i dokumentaciju BiH u Sarajevu; Informaciju Obavještajno-sigurnosne agencije Sarajevo broj 04/7-233/11 od 11.1.2011.godine sa pregledom izvršenih zločina na području naselja Grbavica – Novo Sarajevo; Izvod iz dokumentarnog filma „Krvavi ples po Šeheru“ autora Avde Huseinovića;

(b) Dokazi odbrane

8. U svojstvu svjedoka ispitani su: Muharemović Meho, Haris Grizović, svjedoci „S-2“ i „S-3“ (ranije saslušani kao svjedoci optužbe), zaštićeni svjedok S-4 i optuženi Saša Baričanin.

9. Sud je izvršio uvid u slijedeće materijalne dokaze koje je izvela odbrana: Materijalni dokazi koje je izvela odbrana u predmetu Baričanin: Film „Krvavi ples po šeheru“ (CD filma-redigovan), Zapisnik o saslušanju svjedoka S4 , sastavljen u advokatskoj kancelariji Dušana Tomića-Sarajevo, dana 22.09.2011.godine, Uvjerenje Vojne pošte broj: 03-1202 od 15.01.1996. godine da je Saša Baričanin ranjen na Kromolju od snajpera, da je ranjen na Mrkovićima od metka i da je ranjen na Mrkovićima od gelera granate, Zahtjev za naknadu nematerijalne štete podnesen Republičko Javnom Pravobranilaštvu Republike Srpske, podnesen od strane Saše Baričanina od dana 23.02.2006.godine, Nalaz , ocjena i mišljenje broj 2176 od 09.12.1994.godine Niže vojno ljekarske komisije pri v.p. 7491, Ilijaš, kojim je utvrđeno da je Saša Baričanin nespoban za vojnu službu poslije ranjavanja, koje je nastupilo za vrijeme vršenja vojne službe u Vojsci Republike Srpske, Otpusna lista sa epikrizom izdata od strane SONB “Banjica” 10.03.1993. godine u Beogradu, broj historije bolesti: 79846, sa potvrdom da je Saša Baričanin liječen u Beogradu i da je utvrđeno da je nesposoban za rad, Otpusna lista izdata od strane VMC Beograd hirurški stacionar broj: 171/58, koji govori o ranjavanju i liječenju Saše Baričanina, Otpusnica izdata od strane bolnice Koran Pavle (VP 7395), kojom se potvrđuje da je Saša Baričanin primljen kao hitan slučaj 08.09.1992. godine u hirurško odjeljenje, te da je helikopterskim prevozom premješten na VMA radi daljeg liječenja, Otpusnica izdata od strane bolnice Koran Pale (VP 7395), iz koje se vidi da je Saša Baričanin primljen kao hitan slučaj 30.05.1992. godine i da se radi o teškim povredama pluća, te da se radi daljeg liječenja helikopterskim prevozom 31.05.1992. godine premješta na VMA Beograd, Otpusna lista izdata od strane Vojnomedicinske akademije VJ, klinika kardiohirurgija, identifikacioni broj: 072279/1, iz koje se vidi težina povreda Saše Bričanina (datum prijema 31.05.1992. godine i datum otpusta 17.06.1992. godine), sa prepisom historije bolesti broj: 072279/001 od 31.05.1992. godine-17.06.1992. godine, Otpusna lista izdata od strane VMC Beograd hirurški stacionar, broj historije bolesti: 361/146, koja govori o težini povreda Saše Baričanina i da je istom odobrena rehabilitacija u RC Mladenovac u trajanju od trideset dana, Nalaz ljekara specijaliste izdat od strane Specijalističke poliklinike VMA za građanska lica, broj: 4131, vezano za povredu Saše Baričanina od 08.09.1992.godine, kojom se utvrđuje da je potrebno da isti ide na medicinsku rehabilitaciju u banji u Mladenovcu, Rješenje Odjeljenja za opštu upravu Opštine Pale broj: 04/9-560/25 od 19.05.2005. godine, kojim je Saši Baričaninu priznato svojstvo ratnog vojnog invalida IV kategorije sa 80% vojnog invaliditeta i

prava na ličnu invalidninu, kao i pravo na ortopedski dodatak, Podaci iz vojne evidencije, izdati od strane Odjeljenja za opštu upravu, Opštine Pale broj: 06-566/17 od 08.02.2011. godine iz koje se vidi da je optuženi bio pripadnik VP 7536/13 Han Pijesak, u vremenu od 04.04.1992. godine do 22.05.1995. godine, te da je od strane NVLK dana 09.12.1994. godine proglašen nesposobnim za vojnu službu (T-307.3 NP I T-286.2. DE-1), Ovjerena kopija vojne knjižice Saše Baričanina (datum izdavanja 19.09.1994. godine) iz koje se vidi kretanje optuženog, kao i da je 09.12.1994. godine proglašenim nesposobnim za vojnu službu.

3. Završne riječi

(c) Završne riječi Tužilaštva

10. Tužilac se u svom završnom izlaganju osvrnuo na iskaze svjedoka i uloženi materijalni dokazi koji potkrepljuju postojanje opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, za koje se optuženi Saša Baričanin tereti. Svjedoci odbrane nisu bili neposredni očevici počinjenja krivičnog djela pa samim tim nisu podobni da potvrde nevinost optuženog. Značaj svjedoka „S-4“ ogleda se upravo u tome da je veliki broj relevantnih činjenica učinio nespornim. Analizom svih provedenih dokaza, ne može se izvući zaključak da je optuženi bio pasivni posmatrač u počinjenju krivičnog djela, obzirom da je poduzeo neposredno učešće i u ubistvu oštećenih članova porodice Balvanović, nakon čega je silovao oštećenu svjedokinju „S-2“.

11. Tužilac je u svom izlaganju izvršio analizu i usporedbu iskaza saslušanih svjedoka i provedenih dokaza optužbe i odbrane, na temelju čega Tužilaštvo smatra dokazanim inkriminacije iz optužnice, na način kako je to navedeno u činjeničnom opisu, te je predložio donošenje osuđujuće presude i izricanje što strožije kazne za počinjeni zločin, podrazumijevajući i kaznu dugotrajnog zatvora.

12. U pogledu produženja pritvora prema optuženom tužilac je naglasio da pored obligatornosti odredbe člana 138. stav 1. ZKP BiH postoje i okolnosti koje ukazuju da bi optuženi u slučaju nepravomoćne osude na kaznu zatvora puštanjem na slobodu pobjegao, pa je opravdano pritvor prema njemu produžiti po osnovu tačke a) stav 1. član 132. ZKP BiH. Ujedno, sasvim je jasno da boravak optuženog na slobodi, nakon što je oglašen krivim za najteže krivično djelo moglo izazvati nemir među stanovništvom, što bi moglo rezultirati narušenjem javnog reda i mira. Javnost je veoma zainteresirana za ovaj predmet, obzirom na težinu posljedica počinjenog zločina te činjenice da je optuženi djelovao zajedno sa optuženim Veselinom Vlahovićem zvanim „Batko“.

(d) Završne riječi odbrane

13. Prilikom iznošenja završnih riječi, branilac optuženog Saše Baričanina, advokat Dušan Tomić je zatražio od vijeća da poštuje član 6. EKLJP i pravo na jednakost oružja, u

pogledu ulaganja završne riječi u pismenoj formi, koju je tražio da se dostavi u pismenoj formi. U skladu sa principom „jednakosti oružja“ predsjedavajuća Vijeća je nakon prigovora branioca vratila pismene završne riječi koje je Sudu predao tužilac.

14. Nadalje, branilac smatra da navodi optužnice nisu dokazani van svake razumne sumnje, počevši od opštih elemenata pa do pojedinačnih inkriminacija. Ukazujući na praksu Nirnberškog procesa za suđenja ratnim zločincima nakon II Svjetskog rata, branilac je ukazao na sistematsku i složenu prirodu Zločina protiv čovječnosti.

15. U pogledu ubistva, branilac je ukazao na praksu Sudova u BiH po kojem činjenica da je neko posljednji put viđen sa ubijenim osobama ne presumira njegovu krivicu, jer u konkretnom slučaju ne postoje neposredni dokazi da je optuženi učestvovao u ubistvu oštećenih. Svjedokinja „S-3“ je potvrdila da su se optuženi i Veselin Vlahović Batko vratili nakon 5 minuta i da nisu čuli pucnjeve, iako je ekshumacija i obdukcija pokazala da je smrt oštećenih najvjerovatnije nastupila uslijed rafalne paljbe. Najzad, lica su u pronađenoj grobnici bila u zimskoj odjeći a odvedena su iz stana u ljetnom periodu. Optuženi nije imao motiva da postupa diskriminatorski jer je njegovog brata 1992. godine iz Centralnog zatvora pustio upravo Ismet Bajramović Čelo. Tvorci zla na Grbavici, koji su odgovorni za ova i druga ubistva u to vrijeme nikada nisu procesuirani ili su oslobođeni od optužbi pred ovim Sudom.

16. Analizom iskaza oštećene svjedokinje „S-2“ vidljivo je da ista niti koristi izraz „seksualni odnos“ a ne „silovanje“ koje kao takvo ne spominje ni tužilac u svom izlaganju. Nesporna je činjenica i da oštećena „S-2“ ne traži odštetu od optuženog, jer nije sigurna da li je on odgovoran za ubistvo članova porodice Balvanović. Nepobitna je i činjenica da oštećena do 2011. godine ne spominje optuženog kao izvršioca ubistva i silovanja. Ona se ne sjeća detalja tih događaja kao ni događaja sa osobom sa kojom je ostala sama narednu noć. Branilac je najzad osporavao postojanje elemenata djela silovanja u okviru Zločina protiv čovječnosti.

17. Optuženi jeste kriv što je na Grbavici proveo dva dana sa osobom kao što je Veselin Vlahović „Batko“ i kriv je što je učestvovao u izvođenju civila, ali prema „Batku“ niko nije mogao djelovati, mogao je samo ne biti sa njim. Ne može se njihov odnos u to vrijeme proširiti na ubistvo, nečovječno postupanje i silovanje. Niti jedan svjedok nije rekao da je nekome prijetio ili nekoga fizički zlostavljao.

18. Branilac je na kraju istakao da je u provedenom postupku učinjena povreda postupka kada je na ročištu za glavni pretres saslušana oštećena svjedokinja „S-2“ umjesto advokata Izeta Baždarevića pristupio zamjenski advokat Safet Medošević, pri čemu se od optuženog nije tražila saglasnost.

19. Shodno svemu navedenom, branilac predlaže da se optuženi oslobodi od optužbe i da mu se ukine mjera pritvora, pri čemu branilac naglašava da optuženi ne htijući, jeste bio

saučesnik u progonu ubijenih članova porodice Balvanović, ali ta njegova greška ne treba biti pretočena u Zločin protiv čovječnosti.

20. Optuženi Saša Baričanin je u svom izlaganju priznao da je u inkriminisano vrijeme bio pripadnik VRS RS ali u tom svojstvu nije nikoga zlostavljao, ubio ili silovao. Iskreno suosjeća sa bolom porodice Balvanović jer je sam iskusio zlo rata i izražava iskreno žaljenje svim žrtvama proteklog rata. Nepravdom presudom ubija se moja porodica, troje mladb.djece, roditelji i prijatelji. Na kraju izlaganja, optuženi je zatražio od Suda da svestrano ocijeni sve provedene dokaze.

2. Procesne odluke

(a) Utvrđene činjenice

21. Tužilaštvo BiH je 20.04.2011. godine podnijelo Sudu BiH, u skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju, prijedlog da se prihvate kao dokazane činjenice utvrđene pravosnažnim presudama MKSJ u predmetima broj:IT-98-29-T od 5.12.2003. godine Tužilac protiv Stanislava Galića, broj:IT-98-29-T od 12.12.2007. godine u predmetu Tužilac protiv Dragomira Miloševića i broj:IT-00-39-T od 27.09.2006. godine u predmetu Tužilac protiv Momčila Krajišnika.

22. U prijedlogu se navodi da je Zakon o ustupanju predmeta zamišljen kao lex specialis Zakona o krivičnom postupku kako bi se osiguralo da dokazi iz postupka koji se vode pred MKSJ mogu biti korišteni na sudovima u BiH. Predložene činjenice su relevantne, ne inkriminiraju optuženog direktno ni indirektno za krivično djelo navedeno u optužnici, te nisu predmet razumnog spora. Predložene činjenice u cjelosti ispunjavaju tražene kriterije, te ih kao takve treba u cijelosti prihvatiti, posebno radi ispunjavanja osnovne svrhe člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, a to je efikasnost i ekonomičnost sudskog postupka.

23. Branilac optuženog Baričanin Saše je u svom odgovoru naveo da na Tužilaštvu leži teret da dokaže krivicu optuženog Baričanin Saše van svake razumne sumnje, jer optuženi ima pravo na presumpciju nevinosti, koja mu je zagantovana članom 3.ZKP BiH, kao i članom 6. stav 2. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Po mišljenju odbrane činjenice, koje se nalaze u presudama MKSJ, predstavljaju stav određenog sudskog vijeća o dokazima koji su im prezentirani u određenom predmetu. U prilog navedene tvrdnje branilac je navodio sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, ka i praksu Ustavnog suda BiH. Nadalje, branilac ističe da bi prihvatanje utvrđenih činjenica one kao takve već bile dokazane van razumne sumnje, a optuženi bi bio spriječen da pobija te činjenice u konkretnom predmetu.

24. Razmatrajući navedeni Prijedlog Tužilaštva BiH, sud je, na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju, dana 11.05.2011. godine, prijedlog djelimično prihvatio, te su kao relevantne, prihvaćene pojedine činjenice utvrđene u pravosnažnim presudama MKSJ u predmetima broj:IT-98-29-T od 5.12.2003. godine Tužilac protiv Stanislava Galića, broj:IT-98-29-T od₁₀

12.12.2007. godine u predmetu Tužilac protiv Dragomira Miloševića i broj:IT-00-39-T od 27.09.2006. godine u predmetu Tužilac protiv Momčila Krajišnika.

25. *Činjenice koje su prihvaćene u navednim predmetima u korist Tužilaštva BiH su:*

26. „U septembru 1991. godine Glavni odbor SDS-a predložio je osnivanje srpskih autonomnih oblasti, nakon čega je prva takva oblast bila oblast Romanija-Birač na području Sarajeva“. (presuda protiv Galića);

27. „Do kraja 1991. godine Jugoslovenska narodna armija povukla se iz Slovenije i Hrvatske i uputila se prema strateškim položajima u BiH“. (presuda protiv Galića);

28. „Sarajevo je sačinjavalo deset opština: Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Vogošća, Ilidža, Pale, Ilijaš, Hadžići i Trnovo“. (presuda protiv Galića);

29. „Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, opština Pale bila je jedina u kojoj su Bosanski Srbi predstavljali apsolutnu većinu (oko 69%). Srbi su relativnu većinu činili u Ilidži i Ilijašu. U Novom Sarajevu bilo ih je otprilike jednako koliko i Muslimana“. (presuda protiv Galića);

30. „Oružani sukob u Sarajevu je izbio nakon što je Evropska zajednica 6.aprila 1992. godine priznala BiH kao suverenu državu“. (presuda protiv Galića);

31. „JNA je postavila barikade na ključnim putevima i tako proširila kontrolu nad pristupima gradu“. (presuda protiv Galić);

32. „Do kraja aprila konture blokade Sarajeva većim dijelom su bile određene“. (presuda protiv Galića);

33. „Dana 02.05.1992. godine izvršen je veliki napad na centar Sarajeva. Poslije toga grad je bio izložen strahovitom granatiranju. Nakon par dana zapaljena je Baščaršija, centar starog Sarajeva, Nacionalna i univerzitetska biblioteka, željeznička stanica, pošta i ključni objekti grada su bili teško granatirani i uništeni“. (presuda protiv Galića);

34. „Dana 12. maja 1992. godine Skupština Republike Srpske je naredila osnivanje Vojske Republike Srpske i imenovala generala Ratka Mladića za načelnika Generalštaba, a koji je dana 22.05.1992. godine naredio osnivanje Sarajevsko-romanijskog korpusa“. (presuda protiv Galića);

35. „Od maja mjeseca do septembra 1992. godine obje strane su nastavile granatiranje vojnih i civilnih ciljeva unutar grada Sarajeva s tim što su borbe bile intenzivne i surove“. (presuda protiv Galića);

36. „Civilni su namjerno gađani dok su se bavili civilnim djelatnostima ili su se nalazili na civilnim lokacijama. Civilni sa srajevskih područja koja je kontrolisala Armija BiH odgađali su

čak i osnovne poslove nužne za preživljavanje za vrijeme kad je vidljivost bila smanjena, jer su u drugim prilikama na njih otvarali vatru“. (presuda protiv Galića);

37. „Civile u Novom Sarajevu gađali su sa područja Grbavice, koje je kontrolisao SRK“. (presuda protiv Galića);

38. „Krajnja svrha kampanje snajperskog djelovanja i granatiranja je bila usmjerena protiv civila u Sarajevu“. (presuda protiv Galića);

39. „Posebno su najnaseljeniji dijelovi Sarajeva bili mete neselektivnog ili nasumičnog granatiranja“. (presuda protiv Galića);

40. „Veći dio Grbavice je kontrolisao SRK, ali to naselje je sa tri strane okruživala ABiH“. (presuda protiv Dragomira Miloševića);

41. „Tokom sukoba na području Sarajeva pod kontrolom ARBiH postojale su dvije glavne civilne bolnice, bolnica Koševo na sjeveroistoku Sarajeva i Državna bolnica na području Marindvora. Državna bolnica je granatirana i gađana iz snajpera u periodu od 1992. do 1994. godine. Postoje dokazi o tome da ju je VRS, nakon što je JNA odlučila da evakuiše bolnicu 9. maja 1992., namjerno gađala u namjeri da uništi njene ključne dijelove“. (presuda protiv Dragomira Miloševića);

42. „Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Hadžići bilo je 15.392 (64%) Muslimana, 6.362 (26%) Srba, 746 (3%) Hrvata, 841 Jugoslovena i 859 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti“. (presuda protiv Krajišnika)

43. „Od sredine aprila 1992.godine, vođe SDS-a i starješine iz kasarne JNA u Hadžićima otvoreno su surađivali u dovođenju rezervnih jedinica JNA iz Srbije i Crne Gore. Te jedinice su u drugoj polovini aprila 1992.godine zauzeli strateške važne zgrade i položaje u gradu Hadžićima.“ (presuda protiv Krajišnika);

44. „Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Ilidža bilo je 29.337 (43%) Muslimana, 25.029 (37%) Srba, 6.934 (10%) Hrvata, 5.181 Jugoslovena i 1.456 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.“ (presuda protiv Krajišnika)

45. „U aprilu i maju 1992.godine, u tu opštinu su došle razne paravojne formacije, uključujući grupu Braneta Gavrilovića, Bokanovu grupu, „četnike“ iz Zvornika i arkanovce.“ (presuda protiv Krajišnika);

46. „Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Ilijaš bilo je 11.325 (45%) Srba, 10.585 (42%) Muslimana, 1.736 (7%) Hrvata, 1.167 Jugoslovena i 371 osoba druge ili nepoznate

nacionalnosti.“(presuda protiv Krajišnika);

47. „Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Novi Grad bilo je 69.430(51%) Muslimana, 37.591 (28%) Srba, 8.889 (7%) Hrvata, 15.580 Jugoslovena i 5.126 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.“(presuda protiv Krajišnika);

48. „Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Novi Sarajevo bilo je 33.902 (36%) Muslimana, 32.899 (35%) Srba, 8.798 (9%) Hrvata, 15.099 Jugoslovena i 4.391 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.“(presuda protiv Krajišnika);

49. „Od izbijanja sukoba do oktobra 1992., u KP domu Butmir ili Kula u Novom Sarajevu smješteno je 10.000 civila muslimanske nacionalnosti svih godina starosti, na period od nekoliko dana do nekoliko mjeseci.“(presuda protiv Krajišnika);

50. „Drugi zatočenički centar u Novom Sarajevu u kojem su bili zatočeni nesrbi bio je u nadležnosti vojske i smješten je u Lukavici , u Novom Sarajevu.“(presuda protiv Krajišnika);

51. „Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Pale bilo je 11.284 (69%) Srba, 4.364 (27%) Muslimana, 129 (1%) Hrvata, 396 Jugoslovena i 182 osobe druge ili nepoznate nacionalnosti.“(presuda protiv Krajišnika);

52. „Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Trnovo bilo je 4.790 (69%) Muslimana, 2.059 (29%) Srba, 16 Hrvata, 72 Jugoslovena i 54 osobe druge ili nepoznate nacionalnosti.“(presuda protiv Krajišnika);

53. „Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Vogošća bilo je 12.499 (51%) Muslimana, 8.813 (36%) Srba, 1.071 (4%) Hrvata, 1.730 Jugoslovena i 534 osobe druge ili nepoznate nacionalnosti.“(presuda protiv Krajišnika);

54. Razmatrajući prijedlog Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica, a nakon što se branilac optuženog pismeno izjasnio o datom prijedlogu, Sud je donio odluku o prihvatanju činjenica iz slijedećih razloga:

55. Članom 4. Zakona o ustupanju predmeta propisano je da nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati dokazane relevantne činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u bilo kojem drugom postupku pred MKSJ.

56. Odredbe Zakona o ustupanju predmeta kao i odredbe ZKP BiH ne propisuju kriterije na osnovu kojih bi Sud mogao koristiti ovo diskreciono pravo. Ovo vijeće je u svom rješenju

navelo kriterije koje je smatralo odgovarajućim za primjenu prilikom korištenja svog diskrecionog prava iz člana 4. predmetnog zakona, a imajući u vidu obavezu poštivanja prava na pravično suđenje zagaranтовано Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP), kao i ZKP-om BiH. Pretresno vijeće je primijenilo kriterije koje je MKSJ u tom pravcu uspostavio u odluci od 28.02.2003.godine u predmetu Tužilac protiv Momčila Krajišnika. Vijeće ističe da pravilo 94. stav b.) (formalno primanje na znanje) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ i član 4. Zakona o ustupanju predmeta nisu identični i da sud nije vezan odlukama MKSJ. Međutim, očito je da su neka pitanja sa kojima se suočava tribunal i ovaj sud slična kad se razmatraju presuđene činjenice i da će, stoga, razmišljanja i ovog vijeća biti slična.

57. Shodno navedenom, sud je imao u vidu sljedeće kriterije prilikom odlučivanja o prihvatanju utvrđenih činjenica: 1) činjenica mora biti dovoljno određena, konkretna i ona koja se može identifikovati; 2) činjenica mora biti ograničena na činjenični nalaz i ne smije predstavljati karakterizaciju pravne prirode; 3) činjenica mora biti pobijana u postupku, te da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku; ili 4) činjenica ne smije biti pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali sama nije predmetom žalbe; 5) činjenica ne smije potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog; 6) činjenica ne smije biti predmetom racionalnog spora između strana u konkretnom postupku; 7) činjenica ne smije biti zasnovana na sporazumu o priznanju krivnje iz ranijih predmeta; 8) činjenica ne smije utjecati na pravo optuženog na pravično suđenje.

58. Vijeće je činjenice, koje su predložene u prijedlogu Tužilaštva, a koje pretendiraju na utvrđivanje političkih i vojnih dešavanja na širem području sarajevske regije u periodu 1991-1994. godina, kao i početak oružanog sukoba i proglašavanje ratnog stanja, cijenilo u okviru optužnice. Pozivajući se na pravni test za prihvatanje utvrđenih činjenica koji je za njega obavezujući, ovo Vijeće mora odbiti primanje na znanje utvrđene činjenice ukoliko one ne ispunjavaju uspostavljene kriterije. Vijeće podsjeća da jedan od kriterija koji je potrebno primijeniti jeste da li su činjenice čije se prihvatanje traži relevantne za dati postupak.

(b) Mjere zaštite za svjedoke

59. Odlučujući o prijedlogu Tužilaštva BiH broj:T20 0 KTRZ 0000 694 10 od 15.02.2011. godine sudija za prethodni postupak ovoga suda je donio rješenje broj: S1 1 K 004648 11 Krn od 17.02.2011. godine kojim se za svjedoke „S-1“, „S-2“ i „S-3“ određuju pseudonimi. Ova odluka je donesena iz razloga što je sudija za prethodni postupak zaključio da iz zapisnika o saslušanju svjedoka proizilazi da isti spadaju u kategoriju ugroženih svjedoka. Takođe, sudija je zaključio da nepobitno proizilazi postojanje razumnog osnova za bojazan da bi opasnost za ličnu sigurnost svjedoka ili sigurnost njihovih porodica bila dovedena u opasnost, koja opasnost bi vjerovatno proistekla kao posljedica njihovog svjedočenja, zbog čega je u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih

svjedoka, ovim svjedocima odredio mjere zaštite. Tokom ispitivanja svjedoka „S-3“ Tužilaštvo nije tražilo dodatne mjere zaštite, osim da se fotografije i video snimak sa likom svjedoka ne objavljuje u javnosti, tako da je svjedok ispitivan u sudnici uz obavezu čuvanja identiteta samog svjedoka, kao i zabranu objavljivanja fotografija u javnosti.

60. Vijeće je, na ročištu održanom 27.04.2011. godine, prihvatilo prijedlog Tužilaštva za dodjelu dodatnih mjera zaštite svjedoku sa pseudonimom „S-1“, koje se sastoje od svjedočenje iz druge prostorije uz zabranu objavljivanja fotografija i lika svjedokinje u javnosti, kao i isključenju video streaminga sa suđenja. Obrazlažući svoju odluku, Vijeće je zaključilo da postoji očigledna opasnost za ličnu sigurnost ove svjedokinje i sigurnost njene porodice ukoliko bi ista svjedočila bez dodijeljenih mjera zaštite, te je u skladu sa članom 13. Zakona o zaštiti svjedoka odredilo konkretne mjere zaštite. Prilikom donošenja odluke o dodjeljivanju dodatnih mjera zaštite svjedoku „S-1“ vijeće je imalo u vidu činjenicu da je odbrana izrazila protivljenje da se dodijele dodatne mjere zaštite, navodeći da ne stoje razlozi koje je navelo Tužilaštvo..

61. U toku cijelog postupka, Sud je vodio računa o zaštiti identiteta svjedoka sa dodjeljenim mjerama zaštite na način što se na glavnom pretresu kao i u presudi ne spominju puna imena i prezimena ovih svjedoka, nego samo njima dodjeljeni pseudonimi, dok se potpuni podaci o navedenim svjedocima nalaze u spisu, koji je takođe pod posebnom zaštitom. Sud je posebno vodio računa o zaštiti ovih svjedoka obzirom da su neposredne žrtve, a koji su se pojavili u svojstvu zaštićenih svjedoka.

62. Takođe, na ročištu održanom 27.05.2011. godine Vijeće je prihvatilo prijedlog tužilaštva za dodjelu dodatnih mjera zaštite svjedoku sa pseudonimom „S-2“ koje se sastoje od toga da je svjedok ispitivan iz druge prostorije uz izmjenu slike i glasa, te je za vrijeme njenog saslušanja isključena javnost, obzirom da bi govoreći o događajima koja su predmet optužnice mogla otkriti svoj identitet. Dakle, Vijeće je ocijenilo da su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi iz člana 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, koji predviđa dodatne mjere zaštite za svjedoka u slučajevima kada to izuzetne okolnosti predviđaju, prvenstveno imajući u vidu informaciju koju je Sudu dostavio Odjel za zaštitu svjedoka u kojoj se navodi da svjedokinja pati od ... i plaši se komunikacije sa bilo kojom osobom pa nije u stanju dati iskaz bez traženih mjera zaštite. Obzirom na njeno loše psihičko stanje, dopušteno je da sa svjedokinjom u drugoj prostoriji bude prisutna saradnica iz Odjela za podršku svjedocima Suda BiH.

63. Najzad, mjere zaštite su tokom postupka dodjeljene svjedoku „S-4“ odbrane koji je svjedočio 28.09.2011. godine. Razlozi zbog kojih su za navedenog svjedoka tražene mjere iznio je branilac navodeći da je osoba zabrinuta da bi otkrivanjem identiteta bila ugrožena njegova sigurnost. Obzirom da se tužilac nije protivio navedenom prijedlogu, Vijeće je objavilo da će u daljem toku postupka ovaj svjedok uživati zaštitu ličnih podataka odnosno da će svjedočiti pod dodjeljenim pseudonimom te se njegov lik odnosno slika ne smiju objavljivati u štampanim ili elektronskim sredstvima javnog informisanja s tim da će sadržaj

svjedočenja biti dostupan javnost.

64. Na ročištu održanom 01.11.2011. godine, u replici na završne riječi odbrane, Tužilac je zatražio da Sud donese odluku o zabrani emitovanja bilo kakvih informacija sa održanog ročišta obzirom na mjere zabrane koje je uživala zaštićena svjedokinja „S-2“ u ovom predmetu. Nakon toga, predsjednica vijeća je objavila upozorenje prisutnoj javnosti da se shodno ranije određenim mjerama zaštite za svjedokinju „S-2“ zabranjuje objavljivanje bilo kakvih podataka koji bi mogli dovesti do otkrivanja njenog identiteta ili sadržaja njenog svjedočenja sa kojeg je javnost bila isključena.

(c) Isključenje javnosti

65. Tužilaštvo je na glavnom pretresu, koji je održan 27.04.2011. godine, za svjedoka „S-1“, uz njegovu saglasnost, predložilo da se tokom svjedočenja isključi javnost u skladu sa članom 235. ZKP BiH. Razlog koji je Tužilaštvo navelo je zaštita ličnog života ovoga svjedoka, obzirom da je žrtva silovanja, kao i činjenica da bi tokom ispitivanja mogla otkriti svoj identitet, kao i imena srodnika koji su neposredne žrtve, ali i imena drugih svjedoka iz predmetu koji se vodi za događaj u naselju Grbavica.

66. Odbrana optuženog se protivila ovakvom prijedlogu Tužilaštva, navodeći da svjedokinja nije zlostavljana od strane optuženog te iz tih razloga nije opravdan prijedlog Tužilaštva za isključenje javnosti.

67. Vijeće je prihvatilo prijedlog Tužilaštva i donijelo odluku da se prilikom ispitivanja svjedoka „S-1“ isključi javnost u skladu sa članom 235. ZKP BiH. Vijeće je pri donošenju odluke imalo u vidu prava svjedoka na zaštitu privatnog života i prava javnosti na pravilno i pravovremeno informisanje. Jasno da je isključenje javnosti izuzetak od pravila javnosti postupka. Međutim, u konkretnom slučaju, vijeće je ocijenilo da se isključenjem javnosti postiže željeni cilj, a to je sprječavanje štetnih posljedica po svjedoke, dok će se informisanje javnosti omogućiti na drugi, prihvatljiviji način. Vijeće je pri donošenju odluka o isključenju javnosti uzelo u obzir specifičnost sadržaja iskaza zaštićenog svjedoka, kao i zaštitu interesa svjedoka, posebno zaštitu njegovog osobnog i intimnog života.

68. Vijeće napominje da je optuženi, kao i njegov branilac upoznat sa identitetom zaštićenog svjedoka i cjelokupnim sadržajem njegovog iskaza.

69. Na ročištu koje je održano 27.05.2011. godine tužilaštvo je predložilo da se prilikom ispitivanja svjedoka „S-2“ isključi javnost u skladu sa članom 235. ZKP BiH. Kao razloge tužilaštvo je navelo teško psihičko stanje u kojem se svjedokinja nalazi kao i rizik otkrivanja određenih podataka koji se odnose na identitet svjedoka.

70. Branilac optuženog, kao i sam optuženi nisu izrazili protivljenje da se isključi javnost.

71. Vijeće je prihvatilo prijedlog Tužilaštva i donijelo odluku da se prilikom ispitivanja svjedoka „S-2“ isključi javnost u skladu sa članom 235. ZKP BiH, obzirom da je neophodno zaštititi intimni život ovog svjedoka.

72. Javnost je u dva navrata isključena i na ročištu održanom 28.09.2011. godine i to na samom početku kako bi se optuženom pročitala određena Informacija koja se odnosi na zaštićenog svjedoka „S-2“, čiji identitet je neophodno zaštititi od javnosti. Istog dana, po saslušanju stranaka, isključena je javnost i za vrijeme dok je optuženi davao iskaz u svojstvu svjedoka, jer je Vijeće ocijenilo da bi javnim iznošenjem nekih činjenica i okolnosti ugrozio sigurnost zaštićenih svjedoka, na način da bi javnost mogla otkriti njihov identitet dok je istovremeno javnost trebalo isključiti i zbog zaštite intimnog života optuženog, pa je Vijeće zaključilo da su ispunjeni i uslovi iz člana 235. ZKP BiH.

73. Vijeće je prilikom odlučivanja imalo u vidu i prava javnosti na pravilno i pravovremeno informisanje, jer u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima isključenje javnosti predstavlja izuzetak propisan ZKP-om. U konkretnom slučaju, vijeće je ocijenilo da se isključenjem javnosti postiže željeni cilj, a to je sprječavanje štetnih posljedica po svjedoke, dok će se informisanje javnosti omogućiti na drugi, prihvatljiviji način. Vijeće je pri donošenju odluka o isključenju javnosti uzelo u obzir specifičnost sadržaja iskaza zaštićenog svjedoka, kao i zaštitu interesa svjedoka, posebno zaštitu njegovog osobnog i intimnog života.

74. Dakle, vijeće je, pored zaštitne mjere dodjele pseudonima, kao i dodatnih mjera zaštite tokom saslušanja pomenutih svjedoka, u skladu sa zakonskim odredbama, isključilo u potpunosti javnost, nalazeći neophodnim pojačanje mjere pseudonima koja je osnovna mjera u zaštiti identiteta ovih svjedoka.

75. Na glavnom pretresu od 07.06.2011. godine, isključena je javnost za vrijeme prikazivanja dokumentarnog filma „Krvavi ples po šeheru“ jer se podaci zaštićenog svjedoka S-3 prikazuju bez cenzure pa je bilo neophodno zaštititi identitet ovog svjedoka.

(d) (Ne)prihvatanje dokaza odbrane

76. Dana 07.09.2011. godine- od strane branioca optuženog, predloženo je suočavanje svjedokinje S-2 i svjedoka S4 , te saslušanje Batka i optuženog u svojstvu svjedoka. Nakon toga, branilac je dopisom od 14.09.2011. godine obavijestio Sud da odustaje od saslušanja Veselina Vlahovića Batka kao svjedoka odbrane, jer je ocijenio da je isti nepouzdan svjedok.

77. Nakon što je vještak Senadin Ljubović, na glavnom pretresu održanom 29.06.2011. godine, usmeno obrazložio nalaz I mišljenje, branilac optuženog, advokat Dušan Tomić predložio je dopunu vještačenje. Branilac je navedeno traženje obrazložio na ročištu za glavni pretres od 17.08.2011. godine, smatrajući da bi nalaz i mišljenje bili potpuniji da je

vještak izvršio uvid u spis, naročito u izjavu oštećene svjedokinje „S-2“.

78. Međutim, Vijeće je nakon što je tužiocu data mogućnost izjašnjenja, odbilo navedeni prijedlog odbrane, nalazeći da je nalaz sasvim jasan, koncizan, detaljan, i dovoljno usmeno obrazložen, te nema potrebe za njegovom dopunom, naročito ne iskazom zaštićene svjedokinje „S-2“ čiju će konačnu ocjenu dati Sud u presudi.

79. Vještačenje je trebalo objasniti kakav je uticaj na mentalno stanje svjedokinje ostavilo silovanje koje je pretrpjela, na što je predmetnim nalazom i mišljenjem po mišljenju ovog Vijeća odgovoreno. Osim toga, vještak je u svrhu vještačenja obavio neposredni intervju sa oštećenom, te je na temelju takvih saznanja i svog profesionalnog iskustva u skladu sa pravilima struke sačinio nepristrasan nalaz i mišljenje. U tu svhu, vještaku nije bilo potrebno da pregleda spis niti da se upozna sa iskazom ove svjedokinje ili drugih svjedoka, jer to nije ni bio predmet njegove analize.

80. Najzad, Vijeće je prihvatilo nalaz i mišljenje ovog vještaka iako nije predložen kao dokaz u optužnici protiv optuženog Saše Baričanina, imajući u vidu da isti objektivno nije mogao biti okončan u vrijeme podizanja optužnice, a ocijenjeno je da je isti sačinjen objektivno i nepristrasno, u skladu sa pravilima struke.

81. Dana 07.09.2011. godine, branilac optuženog je predložio suočenje zaštićenih svjedoka „S-2“ i „S-4“ te saslušanje Veselina Vlahovića Batka, ali je dopisom od 14.09.2011. godine obavijestio Sud da odustaje od ovog svjedoka jer je ocijenio da je iskaz koji bi dao na glavnom pretresu nepouzdan. Vijeće je odbilo i suočenje zaštićenih svjedoka, imajući u vidu specifično teško psihičko stanje svjedokinje „S-2“ koja je sve vrijeme postupka bila uplašena da će njen identitet biti otkriven javnosti zbog naročitog interesovanja medija za ovaj predmet, pa je tako Sud tokom cijelog postupka vodio računa da se dijelovi glavnog pretresa u kojima bi lako moglo doći do otkrivanja identiteta svjedokinje isključena za javnost. Cijeneći nalaz vještaka dr. Senadina Ljubovića, koji će detaljnije biti elaboriran u drugom dijelu presude, Vijeće je zaključilo da svjedokinja „S-2“ nije sposobna suočiti se sa svjedokom „S-4“. Vijeće ne nalazi da su na ovaj način ugrožena procesna prava odbrane, obzirom da je navedena svjedokinja 21.10.2011. godine saslušana u svojstvu svjedoka odbrane, kojom prilikom je branilac optuženog mogao istu direktno ispitati na sve okolnosti koje je smatrao relevantnim.

(e) Protek roka od 30 (trideset) dana

82. Pretresno vijeće je tokom cijelog postupka postupalo u neizmjenjenom sastavu, međutim, odredba člana 251.stav 2. ZKP BiH predviđa da „glavni pretres koji je odgođen mora ponovo početi ako se izmijenio sastav vijeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste

iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu.“

83. Naime, dana 29.06.2011. godine, održano je ročište za glavni pretres na koje su pristupili optuženi Saša Baričanin i njegov tadašnji branilac, advokat Izet Baždarević. Na navedenom ročištu optuženi je predložio da se razriješi dužnosti branilac Izet Baždarević, koji se sa navedenim prijedlogom saglasio, dodajući da je razgovarao sa optuženim i da se nisu mogli usaglasiti u pogledu relevantnih pitanja u pripremi odbrane u ovom predmetu.

84. Optuženi Saša Baričanin je također tražio dodatne konsultacije za novim braniocem koji će preuzeti odbranu, te se saglasio sa odlaganjem ročišta, jer za planirani termin 06.07.2011. godine ne bi mogao pripremiti unakrsno ispitivanje vještaka Ljubovića, što je Sud cijenio opravdanim, obzirom da je nalaz i mišljenje u pismenoj formi odbrani dostavljen tek na pretresu od 29.06.2011. godine. Shodno svim iznesnim razlozima, koji opravdavaju odlaganje ročišta za glavni pretres, Sud je zaključio da je odbrana saglasna sa odlaganjem ročišta za glavni pretres, na period duži od 30 (trideset) dana, u skladu sa odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH, čemu se ni Tužilaštvo nije protivilo.

85. Shodno navedenom, pretres u ovom predmetu je nastavljen 17.08.2011. godine, na koje ročište je pristupio advokat Dušan Tomić, u svojstvu novog branioca optuženog Saše Baričanina. Na istom ročištu odbijen je prijedlog za dopunom vještačenja, obzirom da je predmet vještačenja bilo lično stanje oštećene „S-2“ a ne stanje spisa u ovom predmetu, na čemu je insisitirao branilac Tomić, nakon čega je isti zahtijevao od Suda da ga razriješi dužnosti, što je Sud također odbio kao neosnovan prijedlog, navodeći da neslaganje sa jednom procesnom odlukom Suda ne može biti osnov za razrješenje branioca.

86. Dakle, glavni pretres u ovom predmetu održavao se u skladu sa citiranim odredbom Zakona o krivičnom postupku, jer je jedino prekoračenje navedenog roka učinjeno na traženje odbrane, kako bi se novom braniocu obezbijedilo dodatno vrijeme za unakrsno ispitivanje vještaka Ljubovića i upoznavanje sa predmetom.

(f) Pravo na odbranu optuženog

87. Sud ne nalazi da je učinjena povreda prava na odbranu, kada je na ročištu za glavni pretres održanom dana 27.05.2011. godine, optuženog zastupao zamjenski branilac, advokat Safet Medošević, obzirom da je optuženi Saša Baričanin tokom cijelog postupka nesporno uživao pravo koje mu je zagarantovano odredbom člana 45. ZKP BiH, koja propisuje slučajevne obligatorne odbrane, pa je značajno naglasiti da niti jedno ročište za glavni pretres nije održano bez prisustva branioca. Osim toga, na ročištu za glavni pretres održanom 27.05.2011. godine, optuženi je imao priliku unakrsno ispitati zaštićenu svjedokinju „S-2“, dok je na glavnom pretresu od 21.10.2011. godine, na kojem je ova svjedokinja saslušana kao svjedok odbrane, optuženi zajedno za braniocem kojeg je sam izabrao, mogao postavljati pitanja o svim činjenicama i okolnostima koje ga zanimaju. Obzirom da direktno ispitivanje zaštićene svjedokinje dozvoljava znatno širi spektar

ispitivanja od onih na koja se ograničava unakrsno ispitivanje, nejasno je na koji način je postupanjem Suda navodno učinjena povreda prava na odbranu.

(g) Autentičnost zapisnika sa ročišta za glavni pretres

88. Optuženi Saša Baričanin je u iznošenju završnih riječi osporavao i pravilnost audio zapisa koji su sačinjeni tokom suđenja te transkripata koji su na temelju toga sačinjavani, tvrdeći da su neki dijelovi izjava svjedoka ispušteni ne samo iz pismeno izrađenih transkripata nego nisu registrovani ni u audio zapisu sa određenih ročišta za glavni pretres. U tom kontekstu, Sud je cijenio odredbu člana 253. ZKP BiH koja jasno propisuje da se o radu na glavnom pretresu vodi zapisnik, dok odredba člana 155. ZKP BiH propisuje da se sve poduzete radnje u toku postupka snimaju audio vizuelnim sredstvima. Kvalitet obavljenog snimanja ovisi o uslovima u sudnici, pri čemu je korisno naznačiti da se u tom pravcu nisu mogle ustanoviti nepravilnosti o kojima je govorio optuženi u svom završnom obraćanju. Osim toga, pretresno vijeće je u neizmjenjenom sastavu prisustvovalo svim ročištima, na kojima se usmeno i neposredno u potpunosti upoznalo sa sadržajem iskaza svih saslušanih svjedoka, koji su kao takvi podvgnuti svestranoj slobodnoj ocjeni dokaza.

II. PRIMJENA MATERIJALNOG ZAKONA

89. Vijeće je na samom početku razmotrilo pitanje primjenjivog materijalnog prava na konkretan slučaj. Naime, iz optužnice Tužilaštva proizilazi da su inkriminisana djela počinjena u julu 1992. godine, kada je na snazi bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ). Iako KZ SFRJ sadrži poglavlje pod nazivom „Zločini protiv čovječnosti i međunarodno pravo“, nije sadržao odredbe koje bi se odnosile direktno na zločine protiv čovječnosti.

90. Pravna kvalifikacija krivičnih djela u optužnici, a analogno tome i u presudi, data je u skladu sa KZ BiH iz 2003. godine, dakle, krivičnim zakonom koji je stupio na snagu nakon inkriminisanog perioda. U članu 4. ovog Zakona, propisano je vremensko važenje krivičnog zakona što podrazumijeva da se na učinitelja krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, osim u slučajevima kada se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, jer se tada na učinitelja primjenjuje blaži zakon.

91. Član 3. KZ BiH propisuje načelo legaliteta, odnosno da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege).

92. Međutim, članovi 3. i 4. ovog Zakona ne sprečavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu s opštim načelima međunarodnog prava (član 4a. KZ BiH).

93. Na isti način pitanje princip legaliteta i izuzeci od istog, propisani su i odredbama Evropske konvencije o ljudskim pravima (Konvencija) čiji član 7. glasi:

94. „(1) Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

95. „(2) Ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.”

96. Prema izričitoj odredbi člana II (2) Ustava BiH, prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

97. Analizirajući konkretnu situaciju, jasnim se nameće zaključak da su Zločini protiv čovječnosti nesumnjivo i u inkriminisanom periodu predstavljali krivično djelo prema „opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda”, odnosno „opštim načelima međunarodnog prava”. Prema tome, iako u krivičnom zakonu koji je važio u vrijeme počinjenja krivičnih djela koja su predmet optužnice, Zločini protiv čovječnosti nisu bili izričito propisani kao krivično djelo, ipak je postojala obaveza njihovog procesuiranja.

98. U tom smislu Vijeće je imalo u vidu presudu Ustavnog suda BiH broj AP-1785-06 (A. Maktouf), kojom je jasno utvrđeno da su ratni zločini „zločini po međunarodnom pravu, te osuda za takva djela, prema zakonu koji je naknadno propisao i utvrdio određena djela kao krivična i propisao posebnu krivičnu sankciju, ne bi bila suprotna članu 7. stav 1. Evropske konvencije, a analogno tome i Ustavu BiH“.

99. Nadalje, Vijeće je imalo u vidu i da KZ SFRJ nije predviđao postojanje dugotrajnog niti doživotnog zatvora nego je za najteža krivična djela propisivao smrtnu kaznu, a za lakše oblike maksimalne zatvorske kazne do 15 godina zatvora. Ukidanjem smrtne kazne, cjelokupan sistem kažnjavanja KZ SFRJ je postao neprimjenjiv, jer kako ranije pomenuta odluka Ustavnog suda BiH naglašava „ne može se odvojiti jedna sankcija od cjelokupnosti cilja koji se želio postići kaznenom politikom u vrijeme važenja tog zakona”.

100. Iz svega naprijed navedenog, Vijeće zaključuje da je u konkretnom slučaju potrebno i opravdano primjeniti Krivični zakon BiH.

A. OPŠTA OCJENA DOKAZA

101. Nakon što je vijeće u smislu člana 281. ZKPBiH savjesno i sadržajno ocijenilo svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, koji su izvedeni na glavnom pretresu, te prethodno analizirajući navode optužbe i odbrane, utvrđeno je činjenično stanje kao u izreci

iz slijedećih razloga.

102. Član 3. stav 1. ZKP BiH propisuje da se optuženi smatra nevinim za krivično djelo dok se ne dokaže njegova krivnja.¹ Tužilac stoga nosi teret utvrđivanja krivice optuženog, i u skladu sa članom 3. stav 2. ZKP BiH optužba to mora uraditi izvan razumne sumnje.²

103. Činjenica da odbrana nije osporavala određene činjenične navode sadržane u optužnici ne znači da je vijeće prihvatilo te činjenice kao dokazane. Teret dokazivanja ostaje na tužiocu za svaku optužbu tokom cijelog suđenja. Shodno tome, u utvrđivanju da li je tužilac dokazao predmet izvan svake razumne sumnje, Vijeće je pažljivo razmotrilo da li postoji bilo kakva druga razložna interpretacija uvrštenih dokaza, osim one koju je prihvatilo, kada je odlučilo da su ispunjena obilježja krivičnog djela za koje se optuženi tereti, kao i svaki oblik odgovornosti za koji je oglašen krivim.

104. U skladu sa članom 15. ZKP BiH, vijeće ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze.³ Prema tome, optužbe protiv optuženog su pažljivo razmotrene, uključujući i sve uložene dokaze. Prilikom ocjene dokaza izvedenih tokom glavnog pretresa, Vijeće je poklonilo dužnu pažnju, između ostalog, pojedinačnim okolnostima svjedoka, kao i njihovog mogućeg učešća u događajima i rizika da sebe inkriminiraju, te njihovom odnosu sa optuženim. Vijeće je također razmotrilo internu konzistentnost svjedočenja svakog svjedoka tokom direktnog ili unakrsnog ispitivanja i uporedilo ga sa izjavama koje su dali tokom istrage.

105. Ponekad se usmeno svjedočenje svjedoka razlikovalo od izjave koju su isti dali u istražnoj fazi. Međutim, treba imati u vidu da je prošlo osamnaest godina od događaja navedenih u optužnici te je opravdano očekivati da je protok vremena uticao na tačnost i vjerodostojnost sjećanja svjedoka.

106. Također, činjenica je da se zbog prirode krivičnog postupka, svjedoku na glavnom pretresu mogu postaviti drugačija pitanja od onih koja su postavljena u prethodnim razgovorima, pa je nakon konkretizacije pojedinih pitanja opravdano očekivati da se sjeti dodatnih detalja. Naravno, ovakve situacije je vijeće pažljivo razmatralo prilikom utvrđivanja težine koja se treba dati takvim dokazima.

¹ Član 3. stav 1. ZKP BiH navodi da „ se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomocnom presudom ne utvrdi njegova krivnja“. Ova odredba je u skladu sa svim glavnim institutima o ljudskim pravima. *Vicjeti*, Evropska konvencija o ljudskim pravima, član 6. stav 2; međunarodna konvencija o civilnim i političkim pravima, član 14. stav 2.

² Član 3. stav 2. ZKP BiH navodi da „sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, Sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.“

³ Član 15. ZKP BiH navodi da „... postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima“.

107. Nesumnjivo je veći broj svjedoka koji se pojavio pred Vijećem očevidac događaja koji su se desili u samom gradu Sarajevu a naročitu naselju Grbavica, pa sjećanje i iznošenje tako trumatičnih događaja može izazvati jake emocionalne reakcije i narušiti sposobnost svjedoka da se izraze jasno, te iznesu potpun iskaz njihovih iskustava u pravnom kontekstu, posebno iz razloga što je određen broj svjedoka, duže vrijeme boravio u uslovima psihičkog i fizičkog terora raznih vojnih i paravojnih jedinica, pri čemu je nezanemarljivo da je licima nesrpske nacionalnosti gotovo potpuno bila ograničena mogućnost kretanja, čime se samo pojačavao već prisutni strah za vlastiti život. Jasno je da u takvim trenucima mnogi nisu obraćali pažnju na detalje, ili ih smatraju neznatnim, pa ih u svojim ranijim izjavama uopšte ne spominju.

108. Vijeće međutim svoju konačnu odluku temelji prvenstveno na usmenim i neposrednim svjedočenjima na glavnom pretresu, pri čemu izvjesne nedosljednosti između iskaza različitih svjedoka predstavljaju relevantan faktor u procjeni težine. Istovremeno, značajno je naglasiti da ove nedosljednosti neće nužno diskreditovati cijelo svjedočenje svjedoka. Dakle, ako je svjedok detaljno ispričao suštinu događaja o kojima se radi, periferne devijacije neće nužno dovesti u pitanje istinitost takvog dokaza. U svakom slučaju, razlozi prihvatljivosti pojedinih iskaza, te ocjena njihovog kredibiliteta i osnovanosti, detaljno su obrazloženi u odnosu na svaku inkriminaciju za koju je ustanovljena krivica optuženog Saše Baričanina.

109. Najzad, u ovom krivičnom postupku optuženi se odrekao svog prava na šutnju, koje uživa saglasno odredbi člana 6 stav 3. ZKP BiH⁴ i član 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima⁵ koje predviđaju da niti jedan optuženi nije dužan svjedočiti protiv sebe. Vijeće je iskaz optuženog u svojstvu svjedoka cijeno u sklopu svih provedenih dokaza, te napominje da iz ove okolnosti nisu izvedeni nikakvi štetni zaključci.

B. ZAKONSKA OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BiH

110. Potvrđenom optužnicom Tužilaštva BiH optuženom Saši Baričaninu stavljeno je na teret izvršenje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1., tačka a) i k) KZ

⁴ Član 6. stav 3. ZKP BiH navodi da optuženi "optuženi nije dužan iznijeti svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja".

⁵ Iako nije posebno navedeno u članu 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, Evropski sud za ljudska prava smatra da je pravo na šutnju i pravo da se ne inkriminira su opće priznati međunarodni standardi koji su ključ principa pravičnog postupka po članu 6. stav 1. Konvencije. Ova prava su usko povezana sa načelom utemeljenim u članu 6. stav 2, da osoba optužena za zločin jeste nevinna dok se ne dokaže da je kriva po zakonu. Vidjeti, *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (Žalba 19187/91), presuda od 17. decembra 1996. godine (1997. godine); *R. protiv Direktora ureda za teške prevare, ex parte Smith*, 3 WLR 66 (1992. godine).

BiH, u vezi člana 29. istog zakona, te tačke c) i g) istog člana KZ BiH, a sve u vezi člana 180. stav 1. KZ BiH.

111. Navedena zakonska odredba u relevantnom dijelu glasi:

Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

a) lišenje druge osobe života (ubistvo);

c) odvođenje u ropstvo

g) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja;

k) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja,

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

112. Optuženi se tereti za individualnu krivičnu odgovornost po članu 180. stav 1. KZ BiH, koja je jedno od temeljnih načela i međunarodnog krivičnog prava, predviđena posebno za počinjenje najtežih krivičnih djela iz glave XVII KZ BiH. Navedena odredba u relevantnom dijelu glasi: „osoba koja planira, pokrene, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločini protiv čovječnosti), 173. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 174. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 175. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 177. (Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 178. (Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu) i 179. (Povrede zakona ili običaja rata) ovog zakona, individualno je odgovorna za to krivično djelo. Jedna od značajnih odrednica navedene odredbe je to što službeni položaj bilo kojeg okrivljenog, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu krivične odgovornosti niti utječe na ublažavanje kazne”

113. Stav 1. citirane odredbe KZ BiH predviđa različite oblike saučesništva u širem smislu pri izvršenju navedene kategorije krivičnih djela. Prije svega, radi se o oblicima počinjenja krivičnih djela, ali i većem broju radnji saizvršilaštva koje karakterizira bitno drugačiji način određenja nego je to slučaj kod tzv. „opštih krivičnih djela“⁶ Analizirajući sve elemente citirane odredbe, Sud je ustanovio postojanje individualne krivične odgovornosti

⁶ Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Vijeće Evrope i Evropska Komisija, Sarajevo, 2005., str.593.

optuženog Saše Baričanina u odnosu na sve radnje za koje je optuženi oglašen krivim, jer je iste počinio neposredno i lično, pa Vijeće ovaj zaključak ne nalazi potrebnim obrazlagati ponovo u dijelu presude koji govori o krivici optuženog.

114. Optuženom se stavlja na teret i da je u počinjenju nekih radnji djelovao u svojstvu saizvršioca, saglasno odredbi člana 29. KZ BiH, koja propisuje "ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući šta drugo, čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učini krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo" .

115. Prema odredbi člana 29. saizvršilaštvo postoji kada više lica zajednički izvrše krivično djelo učestvovanjem u izvršenju krivičnog djela ili preduzimajući nešto drugo, čime se na odlučujući način doprinosi izvršenju krivičnog djela. Preciznije, saizvršilaštvo je oblik izvršilaštva koji postoji kada više lica, koja ispunjavaju sve uslove koji se zahtijevaju za izvršioca, na osnovu zajedničke odluke, svjesno i voljno, učine određeno krivično djelo. Za razliku od saučesnika u užem smislu, saizvršoci ne učestvuju u djelu koje ostvaruje neko drugo lice (tuđem djelu), već svi zajednički ostvaruju (svoje) zajedničko djelo, pri čemu svaki od njih u tome daje svoj prilog koji je bitan i bez kojeg krivično djelo ne bi bilo ostvareno ili ne bi bilo ostvareno na zamišljeni način.

116. Ovaj vid odgovornosti ustanovljen je u odnosu na optuženog Sašu Baričanina za ubistvo oštećenih Balvanović Otilije, Emira i Amira, a Vijeće će svoj zaključak u tom pravcu detaljnije elaborirati u dijelu presude koji govori o krivici optuženog.

117. Prije nego obrazloži krivicu optuženog za činjenične navode iz optužnice, Vijeće nalazi korisnim naglasiti da je u činjeničnom opisu izreke presude umjesto imena Veselina Vlahovića „Batka“ koristilo termin „drugo lice“ obzirom da se pred Sudom BiH protiv njega trenutno vodi drugi krivični postupak, pa se na ovaj način nastojalo izbjeći prejudiciranje krajnjeg ishoda tog postupka.

118. Također, zamjenica „on“ koju je optužnica upotrebljavala za označavanje optuženog Saše Baričanina u dijelu koji se odnosi na odvođenje i silovanje zaštićene svjedokinje „S-2“ zamijenjena je imenom i prezimenom optuženog.

119. Sud ne nalazi da je navedenim izmjenama u činjeničnom opisu optužnice prekoračio identitet optužbe, obzirom da su izmjene u prvom slučaju učinjene u interesu optuženog Veselina Vlahovića „Batka“ a u drugom slučaju se radi samo o preciziranju navoda optužnice.

120. Vijeće će u daljem izlaganju iznijeti svoj zaključak o postojanju općih elemenata koji su uslov egzistiranja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, a čije postojanje je ustanovljeno temeljnom ocjenom provedenih dokaza.

121. Naime, iz zakonske definicije krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172.

stav 1. KZ BiH, a u vezi sa radnjama izvršenja navedenim u izreci presude, za koje se optuženi tereti, proizilaze sljedeći opći elementi ovog krivičnog djela:

- postojanje širokog ili sistematičnog napada,
- da je djelo optuženog učinjeno kao dio takvog napada,
- da je napad usmjeren protiv bilo kojeg civilnog stanovništva,
- da je optuženi znao za takav napad

1. postojanje širokog ili sistematičnog napada

122. Prije nego pređe na utvrđivanje prirode samog napada, Vijeće nalazi korisnim analizirati odredbu člana 172. stav 2. tačka a) KZ BiH, koja propisuje da je napad u kontekstu citirane odredbe zapravo „ponašanje koje uključuje višestruko činjenje djela iz stava 1. ovog člana, protiv bilo kojeg civilnog stanovništva na osnovi ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad“.

123. U tom kontesktu, Vijeće će prvo obrazložiti postojanje podelementa ovog krivičnog djela odnosno politike da se počini napad što u konkretnom zahtjeva da je (1) postojala državna ili organizaciona politika da se učini napad i (2) da je napad zapravo preduzet na osnovu ili u cilju te politike.

124. Na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, nesporno je da obrazac ponašanja pripadnika srpskih vojnih i paravojnih snaga nije mogao biti rezultat ishitrenog samovoljnog ponašanja. Naprotiv, sve okolnosti predmeta jasno ukazuju da je postojalo udruženo djelovanje vojske i policije Srpske republike BiH uključujući i paravojne formacije. Djelovanje pripadnika navedenih formacija, nedvosmisleno se može posmatrati kao sprovođenje politike koja je postojala na višem nivou, a koja je jasno ispoljena u zvaničnim dokumentima tog vremena koje je donosila Skupština Srpskog naroda u BiH.

125. Obzirom da opšti element krivičnog djela zahtjeva postojanje širokog i sistematičnog napada, a da odredbe Krivičnog zakona BiH ne daju pobližu definiciju, Vijeće se prilikom ocjene dokaza rukovodilo do sada uspostavljenom praksom MKSJ i Suda BiH o ovom pitanju. Tako su presudi Žalbenog vijeća Međunarodnog Krivičnog Suda za bivšu Jugoslaviju u predmetu Kunarac, Kovač i Vuković, definisani faktori pri ocjenjivanju rasprostranjenosti ili sistematičnosti napada⁷:

126. „U procjenjivanju što napad čini „rasprostranjenim“ ili „sistematskim“, sudbeno vijeće mora prvo identifikovati stanovništvo koje je objekt napada a zatim, u svjetlu metoda, sredstava, resursa i rezultata napada na to stanovništvo, ustanoviti da li je napad doista bio

⁷ MKSJ presuda Žalbenog vijeća u predmetu Kunarac i dr. od 12.6.2002. godine; paragraf 95

rasprostranjen ili sistematski. Posljedice napada po ciljano stanovništvo, broj žrtava, priroda djela, eventualno sudjelovanje zvaničnika ili predstavnika vlasti, ili bilo koji raspoznatljivi obrazac zločina mogu se uzeti u obzir kako bi se utvrdilo da li taj napad na civilno stanovništvo ispunjava jedan od uslova, odnosno, da li je „rasprostranjen ili „sistematski“, ili pak ispunjava oba uslova.“

127. Detaljnije, pojam „rasprostranjen“ definiše se u presudi Pretresnog vijeća MKSJ u predmetu protiv Kordića i Čerkeza⁸, te u prvostepenoj presudi Blaškić, čiji paragraf 206. navodi da se: [Koncept "rasprostranjenog" može definisati kao masovna, česta akcija velikih razmjera sprovedena kolektivno sa znatnom ozbiljnošću i uperena protiv mnoštva žrtava. Koncept "sistematskog" može se definisati kao temeljno organizovan i redovan obrazac zasnovan na zajedničkoj politici sa znatnim javnim ili privatnim sredstvima. Ne postoji uslov da ova politika mora biti formalno usvojena kao politika države. Međutim neka vrsta unaprijed smišljenog plana ili politike mora da postoji"].⁹

128. Nadalje, pod rasprostranjenošću napada podrazumijevaju se "široke razmjere počinjenih djela i broja žrtava"¹⁰

129. Na temelju izvedenih dokaza, Vijeće je zaključilo da je u periodu relevantnom za optužnicu, tačnije u periodu od maja mjeseca 1992. godine pa sve do sredine decembra 1995. godine, postojao širok i sistematičan napad, koji je bio isključivo usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva, a što je osim prihvaćenim činjenicama¹¹ potkrepljeno i iskazima svih saslušanih svjedoka Tužilaštva.

130. Tako svjedok Gobeljić Hasan, čijem iskazu Sud u cjelosti poklanja vjeru. opisuje da je početkom 1992. godine živio u naselju Grbavica u Lenjinovoj ulici, te je tokom marta i aprila redovno išao na posao, dok nisu postavljene prve barikade. Jedan od tih dana, svjedoka je probudio zvuk gusli iz obližnje prodavnice i među komšijama se pričalo da su došli izvjesni Romanijci . Isto jutro kada je svjedok izašao iz haustora zgrade u kojoj je živio, jedan od vojnika mu je prišao i tražio ličnu kartu, ne dozvoljavajući mu da napusti zgradu. U to vrijeme, za svjedoka, njegovu porodicu i druge pripadnike nesrpske nacionalnosti prestaju određena prava, pa tako njegov otac prestaje primati penziju, zbog čega su morali preživljavati uz pomoć komšija. U to vrijeme, neki prijatelji su mu savjetovali da se ne kreće puno jer „ako ga Batko vidi gotov je“. Uz to su govorili i da je bolje da sa sobom ne nosi ličnu kartu jer će ga u tom slučaju odvesti u MUP i onda „ima šanse“. Vijeće zaključuje da

⁸ MKSJ presuda Pretresnog vijeća u predmetu Kordić od 26.2.2001. godine; paragraf 179

⁹ MKTJ, presuda Pretresnog vijeća, Akajesuu, para. 580

¹⁰ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu Blaškić od 03.03.2000. godine, paragraf 206.

¹¹ Činjenica prihvaćena Rješenjem Suda od 11.05.2011. godine: „Dana 02.05.1992. godine izvršen je veliki napad na centar Sarajeva. Poslije toga grad je bio izložen strahovitom granatiranjju. Nakon par dana zapaljena je Baščaršja, centar starog Sarajeva, Nacionalna i univerzitetska biblioteka, železnička stanica, pošta i ključni objekti grada su bili teško granatirani i uništeni“. (presuda protiv Galića);

navedeno znači da su lica koja su bila muslimanske ili hrvatske nacionalnosti morala prikrivati identitet kako bi izbjegla maltretiranja i druge oblike zlostavljanja kojima bi u suprotnom bili izloženi.

131. U to vrijeme, prema iskazu svjedoka počinju intenzivni pretresi muslimanskih i hrvatskih stanova, pa su tako jedne prilike ušli u stan ovog svjedoka u kojem su bili njegova majka i brat. Ona je naknadno priznala svjedoku da su vojnici koji su došli htjeli njegovog brata baciti sa balkona, ali ih je policija svojim dolaskom spriječila. Tih dana svjedok i druga lica iz naselja mobilisali su u radne vodove, a on sami tvrdi da nisu ni pokušavali pobjeći ili se usprotiviti srpskoj vojsci na bilo koji način, jer su im zaprijetili da će ukoliko bilo šta pokušaju nastradati članovi njihove porodice.

132. Svjedokinja Babić Hatidža je u relevantno vrijeme također živjela u naselju Grbavica sa suprugom, i ista navodi kako su početkom aprila ljudi počeli napuštati naselje, a u junu su počela nasilna istjerivanja muslimana iz zgrade. Svjedokinja je sa mužem u stanu boravila do 20.09.1992. godine, kada su u stan došla tri lica koja su nju i supruga povelu u pravcu nebodera gdje su ih navodno trebali pretresti, ali su joj po dolasku tamo navedena lica oduzela bundu rekavši da će joj „Alija dati srpsku bundu“, nakon čega su ih protjerali preko mosta u blizini hotela „Bristol“.

133. Svjedokinja misli da je samo tog 30.09.1992. godine, sa Grbavice protjerano oko 500 ljudi muslimanske i hrvatske nacionalnosti. Iako Vijeće navedenu procjenu svjedokinje ne može prihvatiti kao apsolutno tačnu i precizno, navedeno ipak pokazuje da se radilo o masovnom protjerivanju svih civila koji nisu bili srpske nacionalnosti, odnosno čiji ostanak na području Grbavice je bio nepoželjan.

134. Način na koji su stanovnici nesrpske nacionalnosti počeli doživljavati boravak u ovom naselju, na svoj način opisala je i svjedokinja Mujković Jasmina, koja je rekla da je u to vrijeme Grbavica postala „enklava“ u kojoj je civilima ukinuta sloboda kretanja. Svjedokinja tako opisuje „poslije prvog maja gledalo se kako izaći iz kuće a da nekom ne upadneš u oči, a „u svakom trenutku vojnik vas je mogao legitimisati i odvesti vas gdje hoće“. Na temelju navedenog Vijeće nesumnjivo zaključuje da u vrijeme obuhvaćeno optužnicom naselje Grbavica bilo pod potpunom kontrolom srpskih formacija, koje su kontrolisale svaki segment civilnog života nesrpskog stanovništva.

135. Na isti način, uslove života civilnog stanovništva početkom 1992. godine, opisali su i zaštićeni svjedoci „S-1“, „S-2“ i „S-3“ te svjedok Huseinović Avdo, koji je o navedenim događajima snimio dokumentarni film pod nazivom „Krvavi ples po šeheru“ koji je prezentiran tokom suđenja i uvršten u dokazni materijal.

136. Iskazi ovh svjedoka su u ovom dijelu jasni, nedvosmisleni, konzistentni te neosporeni dokazima odbrane, pa ih Sud prihvata u dijelu u kojem potkepljuju postojanje širokog i sistematičnog napada.

137. Dakle, na osnovu provedenih materijalnih dokaza, prihvaćenih utvrđenih činjenica, te iskaza svjedoka koji su se zatekli u kritično vrijeme na području Grbavice, opština Novo Sarajevo, Vijeće zaključuje da je napad vojnih, paravojnih i policijskih snaga tzv. Srpske Republike BiH, obuhvatio područje grada Sarajeva ali i njegove bliže okoline, čime je zadovoljen prvi alternativni oblik opšteg elementa zločina protiv čovječnosti.

138. Međutim, imajući u vidu opšte stanje, koje je vladalo u Sarajevu tokom inkriminisanog perioda, te uzevši u obzir činjenicu da „element sistematičnosti napada podrazumijeva organiziranost djela i malu vjerovatnoću da je do tih djela došlo nasumice“¹² Vijeće je nesumjivo utvrdilo da je izvršeni napad istovremeno bio i **sistematičan**, jer je nesrpsko civilno stanovništvo naselja Grbavica opština Novo Sarajevo, bilo podvrgnuto utvrđenom obrascu nasilničkog ponašanja, koji se manifestirao kroz ubistva, oduzimanje lične imovine, ograničenje njihovog kretanja, protivpravno zatvaranje i držanje u nečovječnim uslovima.

139. U Informaciji Obavještajno sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine, broj: 04/7 - 233/11 od 11.01.2011. godine, uložene kao dokaz Tužilaštva¹³, nalazi se Pregled zločina izvršenih na području naselja Grbavica- Novo Sarajevo, iz čega je jasno vidljiva masovnost i brojnost počinjenih zločina. Brojnost počinjenih zločina dokumentirana je i u dokazu Tužilaštva¹⁴ u kojem su detaljno navedeni podaci o masovnim i pojedinačnim grobnicama na teritoriju opština Ilijaš, Vogošća, Novi grad, Ilidža, Hadžići i Novo Sarajevo.

140. Provođenje ovakve javne kampanje terora i straha, usmjerene isključivo protiv nesrpskog civilnog stanovništva, samo dodatno ukazuje na postojanje višeg stepena organiziranosti, odnosno sistematičnosti u realizaciji samog napada, čime se očigledno nastojalo stvoriti neprijateljsko i nepodnošljivo okruženje, potpuno neuslovno za ostanak muslimanskog stanovništva u dijelovima grada koje je kontrolisala Vojska Republike Srpske.

141. Identični zaključci u vezi postojanja širokog i sistematskog napada, na području grada Sarajeva proizilaze iz pravosnažnih presuda MKSJ u predmetima broj IT-98-29/1 protiv Dragomira Obrenovića i broj IT-00-39-T protiv Momčila Krajišnika.

142. Na temelju svih iznesenih razloga, Vijeće je nesumjivo utvrdilo postojanje širokog i sistematičnog napada na području grada Sarajeva, a naročito naselja Grbavica u kojem su počinjene predmetne inkriminacije, pa je time ispunjen prvi opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

¹² Naletilić i Martinović, Pretresno vijeće, 31. mart 2003. godine, para. 236.

¹³ T-21- Informacija Obavještajno sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine, broj: 04/7 -233/11 od 11.01.2011. godine

¹⁴ T-20- Presjek dešavanja na području opština Ilijaš, Vogošća, Novi grad, Ilidža, Hadžići i Novo Sarajevo u periodu 1996. – 1998. godine- koji se odnosi na iskopavanja masovnih i pojedinačnih grobnica.

2. status lica prema kojim je napad bio usmjeren: civili

143. Da bi se jasnije sagledao status žrtava protiv kojih je bio usmjeren napad, Vijeće se rukovodilo odredbom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, koji je temeljem anexa 6. Deytonskog mirovnog sporazuma, primjenjiv u domaćem zakonodavstvu, a koji se prema praksi MKSJ smatra i dijelom običajnog prava. Naime, navedeni član definira uslove pod kojima lica uživaju zaštitu Konvencija, precizirajući da se civilima imaju smatrati "osobe koje ne uzimaju učešća u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje, ili su onesposobljeni za borbu" Ovim članom je propisano da će se prema ovoj kategoriji stanovništva postupati, u svakoj prilici, čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju ili kojem drugom sličnom mjerilu.

144. Tokom pretresa Vijeće je na temelju iskaza saslušanih svjedoka, nesumnjivo ustanovilo da su sva lica, u momentu hapšenja i pritvaranja, uživala zaštitu u skladu sa odredbama zajedničkog člana 3. Konvencija. Naime, svi svjedoci optužbe su naveli da su oni i drugi oštećeni, lišeni slobode u civilu na način da su izvedeni iz svojih domova, dakle, evidentno je da oštećeni nisu učestvovali u borbama, neprijateljstvima, nisu bili naoružani, niti su djelovali u okviru borbenog konteksta.

145. U dijelu presude u kojem će biti obrazložena krivična odgovornost optuženog, a na temelju konteksta u kojem su počinjeni zločini, kao i svih ostalih okolnosti, dodatno će biti potkrepljen zaključak Suda, da je napad isključivo bio usmjeren protiv civilnog stanovništva nesrpske nacionalnosti, čime je ispunjen drugi opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

3. optuženi je znao za napad i njegova djela su dio napada (nexus)

146. Iz iskaza saslušanih svjedoka proizilazi da je optuženi Saša Baričanić u vrijeme obuhvaćeno optužnicom bio pripadnik Vojske Srpske republike Bosne i Hercegovine (kasnije Republike Srpske) i to prema vlastitoj izjavi, pripadnik koševskog bataljona, što je potvrđeno i materijalnim dokazima odbrane.¹⁵ Dakle, formacijski je bio sastavni dio oružanih snaga koje su učestvovala u širokom i sistematičnom napadu.

147. Ovaj opšti element krivičnog djela za koje se optuženi tereti nadalje predviđa samo znanje optuženog o napadu, odnosno „optuženi mora znati da se vodi napad usmjeren protiv civilnog stanovništva i mora znati da su njegovi postupci dio tog napada, ili u najmanju ruku prihvatiti rizik da su njegovi postupci dio toga.“¹⁶

¹⁵ Materijalni dokaz --5 Nalaz, ocjena i mišljenje 2. Niže vojno ljekarske komisije, u kojem se navodi da je optuženi bio pripadnik vojne pošte VP 7033 Semizovac.

¹⁶ Krnojelac, Pretresno vijeće, presuda od 15.03.2002. godine, para. 59.

148. U tom smislu, potpuno je irelevantno što u trenutku počinjenja krivičnog djela optuženi nije pripadao jedinici „Bijelih anđela“, odnosno kojoj tačno jedinici u okviru oružanih formacija RS-a je bio, obzirom da je optuženi od početka napada bio raspoređen na odgovarajuće poslove i zadatke u vojnim formacijama, te je očigledno dužio uniformu i naoružnje, koje je imao sa sobom i prilikom počinjenja svih inkriminacija za koje je oglašen krivim. Vijeće nalazi nespornim da je optuženi u periodu prije počinjenja djela bio ranjen i liječen u bolnici VMA u Beogradu, gdje je i upoznao Zorana Stavnjaka, o čemu je priložio brojne materijalne dokaze. U tom kontesktu, Sud nalazi korisnim ukazati da su Uvjerenja o ranjavanju nakon 1992. godine, koja je optuženi uložio kao dokaz ocijenjena irelevantnim za predmetni postupak, osim u dijelu koji potvrđuje navode optuženog da je bio pripadnik koševskog bataljona i poznanstva sa Zoranom Stavnjakom.

149. pa ako se navedeno sagleda u kontekstu masovnosti samog napada, te sveobuhvatnosti djelovanja srpskih snaga na teritoriji pod njihovom kontrolom, opravdano je zaključiti da je optuženi, kao sastavni dio formacija VRS koje su vršile napad, u potpunosti bio upućen u svakodnevna dešavanja.

150. Način na koji je optuženi učestvovao u počinjenju djela za koje je oglašen krivim nedvojbeno ukazuje da je znao za postojanje širokog i sistematičnog napada, odnosno da radnje koje preduzima predstavljaju dio tog napada, jer se na području naselja Grbavica nije radilo o sporadičnom i izoliranom incidentu, niti o pojedinačnim zločinima koji bi se mogli smatrati izuzetkom, već o sistematičnom načinu ponašanja prema civilima nesrpske nacionalnosti, njihovom životu, slobodi i imovini.

151. Drugim riječima, optuženi je bio u potpunosti svjestan svojih djela i njihovih posljedica, i htio je da ista budu dio napada, koji se sistematski odvijao na području grada Sarajeva, čime je ispunjen i ovaj posljednji opšti element krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH.

C. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI

152. Nakon što je utvrdilo postojanje opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, Vijeće je na temelju provedenih dokaza utvrdilo i da je optuženi kriv za počinjenje svih pojedinačnih inkriminacija koje su mu optužnicom stavljene na teret.

153. Vijeće je nakon ocjene provedenih dokaza zaključilo da je svojim radnjama ostvario obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a), c) i g) KZ BiH u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. KZ BiH.

(a) Ubistvo oštećenih Otilije, Amira i Emira Balvanović

154. O detaljima stradanja članova ove porodice, najviše pouzdanih informacija ipak mogu dati neposredni očevici događaja koji su svjedočili u ovom predmetu, a čijim iskazima je Sud u cjelosti poklonio vjeru.

155. Prema iskazima saslušanih svjedoka, Sud je zaključio da su dana 13.07.1992. godine u stan u kojem su stanovali oštećeni Balvanović Emir, Balvanović Amir, Balvanović Otilija, zaštićeni svjedok „S-2“ i svjedok „S-1“, došli optuženi Saša Baričanin i Veselin Vlahović Batko, nakon čega su ih sve vezali, te pod izgovorom da ih vode na ispitivanje, sa sobom iz stana izveli oštećene Balvanović Amira, Balvanović Emira dok je Balvanović Otilija ostala u stanu sa svjedokinjama „S-1“ i „S-2“.

156. Iznoseći detalje, svjedokinja „S-1“ je pojasnila da su dvije muške osobe koje su došle u njihov stan kritične prilike bili uniformisani i naoružani s tim da je jedan od vojnika imao maskirnu uniformu i šajkaču na glavi dok je drugi, koji je bio malo viši, imao samo gornji dio uniforme. Nosili su puške i redenike oko prsa. Rekli su da muškarce vode na ispitivanje i nakon što su ih izveli, sa svjedokinjama je u stanu ostao jedan dječak koji je navodno trebao da pazi da ne pobjegnu. Svjedokinja ga je u jednom trenutku zamolila da ih pusti ali je slegnuo ramenima i rekao da ne smije.

157. Nakon izvjesnog vremena dvojica vojnika se vraćaju u stan i naređuju ženama da se sprema ne rekavši im kuda ih vode ni zbog čega. Sjeli su u Golf bijele i crvene boje i odvezeni su do jedne zgrade u blizini zaobilaznice. Svjedokinja tvrdi da se to dešava u naselju Vraca, gdje su ušli u jedan haustor i popeli se na drugi sprat. Sjeća se da su uvedeni u jedan stan u prostoriju koja je imala vrata sa staklom. U stanu su bila ista lica kao i u prethodnom stanu, a momak sa šajkačom je rekao da se svi vežu i uzeli su zlato koje su oštećeni imali kod sebe. Svjedokinja je pojasnila da su zlato sami poskidali sa sebe a vojnik sa šajkačom je njoj kasnije vratio dva prstena, nakon čega je uhvatio za grudi rekavši „ova je moja“, nakon čega je prišao Otiliji i izveo je iz sobe.

158. Nije vidjela šta se dalje dešavalo ali je čula glasove koji su dolazili iz predsoblja odakle se naziralo svijetlo ali je mogla čuti glas drugog vojnika koji je rekao „Bato hoćemo li sa puškom ili pištoljem“ na što je osoba odgovorila „pištoljem ćemo manje se čuje.“ Shvatila je u tom trenutku da je „Bato“ zapravo „Batko“ koji je inače „harao“ Grbavicom.

159. Odmah potom dvojica vojnika odlaze i sa svjedokinjama „S-1“ i „S-2“ ponovo ostaje samo dječak nakon čega je nastupio tajac. Svjedokinje su ga ponovo molile da ima pomogne ali je samo rekao da ne smije. Po povratku vojnika, onaj sa šajkačom je rekao dječaku da može ići i onda se okrenuo prema svjedokinji naredivši joj da se skine. U tom trenutku je primjetila da je drugi vojnik odveo iz prostorije svjedokinju „S-2“.

160. Te prilike je vojnik sa šajkačom silovao više puta, nakon čega je ostavio zaključanu u

prostoriji, naredivši joj da ne smije čak gledati ni kroz prozor. Tih dana dolazio je u poslijepodnevnim satima, donoseći joj da jede. Svjedokinja je sve vrijeme intenzivno razmišljala o bjekstvu ali nije imala hrabrosti i mogućnosti. Međutim, drugu večer, 13/14. juli na ormariću u sobi je primjetila jednu zlatnu ploču, sličnu onoj koju je imala njena svekrva i u tom trenutku je prema vlastitoj tvrdnji znala šta se desilo, te u tom pravcu izjavljuje „odlučila sam da ću morati da pobjegnem, razmišljala sam da se otrujem, ali sam odlučila skočiti.“

161. U jutarnjim satima 15. jula, nakon što je optuženi napustio stan, svjedokinja je bacila neke krpe koje je imala, na brežuljak ispod prozora nakon čega je skočila. Tom prilikom je zadobila prelom kičme, zbog čega nije mogla ustati, pa je pozivala upomoć. Ubrzo je vidjela neka žena koja je pozvala sanitet koji je odvezao u Vraca u priručnu ambulantu, a odatle u bolnicu Kasindol i najzad na Pale odakle je prebačena na Vojnu akademiju u Beogradu (VMA). Tamo je svjedokinja imala operaciju nakon koje se oporavljala 20 dana, nakon čega je do odlaska u inostranstvo nastavila živjeti u Beogradu.

162. U pogledu posljedica koje je zadobila te prilike, svjedokinja je izjavila da i danas ima bolove i oštećenje nerava koji kontrolišu bešiku i debelo crijevo i da će prema prognozama ljekara ti problemi trajati cijeli život. Povrede koje je oštećena zadobila te prilike potvrdila je svjedokinja Kristina Breški Kovačević, koja je u kritično vrijeme bila angažovana u bolnici na Romaniji gdje je oštećena bila hospitalizirana prije prebacivanja u Beograd.

163. O sudbini druge zaštićene svjedokinje (svjedokinje „S-2“) koja je kritične prilike bila sa njom u stanu saznala je naknadno, dok je o sudbini Otilije, Amira i Emira Balvanovića saznala tek nakon ekshumacije njihovih tijela na Trebevičkoj krivini. Te prilike jedan od vještaka sudske medicine koji je vršio ekshumaciju, dr- Ilijas Dobrača pokazao je svjedokinji sliku „Batka“ u maskirnoj uniformi sa šajkačom i ona je na slici prepoznala osobu koja je silovala, dodajući da je puno kasnije saznala njegovo ime i prezime.

164. Drugog vojnika koji je kritičnog dana bio sa njim u društvu nije poznavala od ranije i ne može ga prepoznati u sudnici. Međutim, optuženi Saša Baričanin je tokom unakrsnog ispitivanja svjedokinje pitao „da li joj je poznato da je svjedokinja „S-2“ tih dana išla da nahrani golubove“, čime je zapravo potvrdio da je imao kontakt sa svjedokinjom „S-2“ u vrijeme obuhvaćeno optužnicom. Imajući u vidu da je svjedokinja „S-2“ dane nakon kritičnog događaja vrijeme provodila samo u stanu optuženog koji je u više navrata silovao, Vijeće je nesumnjivo zaključilo da je upravo optuženi Saša Baričanin osoba koja je 13.07.1992. godine u poslijepodnevnim satima u pratnji Veselina Vlahovića „Batka“ došla u stan oštećenih, od kojih su oduzeti zlato i dragocjenosti, da bi ih potom zajedno sa drugim vojnikom vezao, te transportovao u stan na Vracama, odakle su ih ponovo izveli i odveli u nepoznatom pravcu, od kada im se gubi svaki trag, sve dok nisu ekshumirani njihovi posmrtni ostaci.

165. Oštećena svjedokinja „S-2“ na gotovo identičan način opisuje kritični događaj te odvođenje oštećenih Otilije, Amira i Emira Balvanović iz stana, dodajući da je prilikom³³

izvođenja Otilije čula kao prigušeni krik, vjerovatno jer su joj usta bila vezana. Muškarci su pretpostavljali bili vezani u hodiku, jer je vidjela njihove siluete kada su ih izvodili iz stana. Činjenicu da su muškarci u vrijeme pogubljenja imali vezane ruke, može potvrditi Zapisnik o uviđaju¹⁷ sačinjen prilikom ekshumacije tijela iz masovne grobnice, kojom prilikom su na saponificiranom lešu oštećenog Emira Balvanovića, u predjelu struka pronađeni povezi od rukava bijele boje.

166. Svjedokinja „S-2“ je naknadno od komšije „S4“ saznala za njihovu sudbinu i kako se optuženi hvali šta je učinio ovoj porodici. On joj je rekao da se po saznanju za to mnogo ljudi organizovalo da pomogne svjedokinji, odnosno oni su smislili da „S4“ dođe po svjedokinju da optuženi ne bi i njoj učinio nažao.

167. Iskaze oštećenih, koje u kritično vrijeme nisu poznavale optuženog Sašu Baričanina, potkrijepio je svojim iskazom zaštićeni svjedok „S-3“, koji je kritične prilike ostavljen u stanu da čuva zaštićene svjedokinje „S-1“ i „S-2“ za vrijeme dok su optuženi i Veselin Vlahović „Batko“ bili odsutni. Naime, savjedok se sjeća da su 13. jula u večernjim satima on, „Batko“ i optuženi Saša Baričanin, kojeg prepoznaje u sudnici, došli u stan oštećenih Amira i Emira Balvanović, koje su „odveli na ispitivanje“, dok je svjedok „S-3“ ostao u stanu sa zaštićenim svjedokinjama „S-1“, „S-2“ i Otilijom Balvanović. Nakon izvjesnog vremena optuženi i „Batko“ su se vratili u stan i istog dana su bijelim Golfom kojim je upravljao „Batko“ i žene prebacili stan na Vracama.

168. Svjedok „S-3“ je pojasnio da su oštećene dovedene u stan u kojem je on već jednom bio, kada ga je „Batko“ zvao da upozna „zarobljenicu Manuelu“. Odmah po ulasku, stariju ženu su odveli u sobu u kojoj joj je „Batko“ skidao nakit i otvarao tašnu vadeći iz nje zlato, kojom prilikom je bacio lančić za križem koji je pronašao, nakon čega je oštećenju zavezao usta. Jednoj od zaštićenih svjedokinja je pokušavao skinuti prsten sa prsta za koje vrijeme se sjeća da je optuženi Saša Baričanin bio prisutan, iako se ne sjeća da li je i on oduzimao zlato od oštećenih. Sve vrijeme boravka u tom stanu, oštećeni muškarci su bili u špajzu vezanih ruku i usta.

169. Nakon što je od oštećenih oduzeto zlato, svjedok je vidio da se optuženi i „Batko“ nešto dogovaraju i zatim su pokupili dva muškarca i stariju ženu, rekavši svjedoku „S-3“ da ostane u stanu sa dvije mlađe žene. U tom trenutku svjedok je „shvatio šta se dešava i bilo ga je strah.“ Nakon nekih 15-20 minuta optuženi se u pratnji „Batka“ vratio u stan i tom prilikom nisu komentarisali šta se desilo sa odvedenim licima. Tada je „Batko“ počeo jednu od mlađih žena da hvata za dojku smiješeći se, nakon čega je rekao svjedoku S-3“ da može da ide, pa su on i optuženi Saša Baričanin ostali sami u stanu sa oštećenima.

¹⁷ Zapisnik o uviđaju broj: Kri-84/99 od 30.08.1999. godine uložen je kao dokaz Tužilaštva T-3

170. Ovaj svjedok je kasnije saznao da je jedna od tih žena skočila sa prozora tog istog stana, ali tada nije znao kakva je sudbina ostalih. Tek nakon prelaska u drugi dio grada svjedok je saznao da su troje ljudi koji su odvedeni iz stana ubijeni.

171. Optuženi Saša Baričanin, ne spori da se navedeni događaj desio, ali osporava bilo kakvo učešće u ubistvu troje članova ove porodice. Naime, optuženi u svom izlaganju tvrdi da je kritičnog dana oko 20,00 sati, u namjeri da posjeti Zorana Stavnjaka, došao ispred njegove zgrade, u kojoj su bile i prostorije Digitrona. Tamo je zatekao pripadnike jedinice „Bijeli anđeli“ koji su se inače u to vrijeme okupljali, a naknadno je došla „Batkova grupa“. Optuženi u tom pravcu dodaje da je „Grbavica bila Batkov teren“ i da prema njegovom mišljenju on i nije pripadao jedinici „Bijeli anđeli“. O njemu se puno pričalo među vojnicima, i svi su govorili da je kukavica, da se boji odlaska na liniju, zbog čega je ostajao u gradu i maltretirao civile.

172. Optuženi tvrdi da mu se nedugo po dolasku pred prostorije Digitrona obratio „Batko“ rekavši mu da ima naredbu iz komande da ode po dvije „zelene beretke“ u stan, kako bi ih priveo na ispitivanje. Obzirom da su upravo pripadnici „zelenih beretki“ lišili slobode brata optuženog Saše Baričanina, optuženi je na sami spomen te riječi odlučio krenuti sa njim. Ovu odluku optuženi je nastojao obrazložiti tokom svog ispitivanja, kategorički odbijajući tvrdnje da je osveta bila njegov motiv, ali istovremeno ne daje bilo kakvo logično obrazloženje zbog čega u tom trenutku samovoljno odlučuje krenuti sa Batkom, kojeg je veoma površno poznao.

173. Po dolasku pred stan oštećenih, optuženi na gotovo identičan način opisuje odvođenje muškaraca u Batkov stan, tvrdeći međutim da od tog trenutka počinje sumnjati u stvarne namjere „Batka“, jer je krenuo sa njim vjerujući da će privedena lica biti odvedena u komandu na ispitivanje. Međutim, Vijeće nije moglo pokloniti vjeru iskazu optuženog u ovom dijelu, obzirom da se on zajedno sa „Batkom“ vraća u stan oštećenih, iz kojeg izvode dvije zaštićene svjedokinje i oštećenu Otiliju Balvanović, koje također odvoze u Batkov stan.

174. Dakle, Vijeće ne može prihvatiti tvrdnje optuženog da niti u jednom trenutku, nije mogao znati stvarne namjere „Batka“ jer je bio prisutan kada su od oštećenih oduzimani novac i zlato, a zajedno sa njim učestvovao u odvođenju oštećenih Amira, Emire i Otilije Balvanović u nepoznatom pravcu.

175. Nadalje, Vijeće nalazi neuvjerljivom tvrdnju da je optuženi Saša Baričanin, po izlasku iz stana ostao ispred ulaza u zgradu, dok je „Batko“ oštećene odveo u nepoznatom pravcu. Ovo iz razloga što je u stanu ostao svjedok S-3 koji je imao zadatak da čuva oštećene dok se optuženi Saša Baričanin i „Batko“ ne vrate, pa dakle nije bilo potrebe za dodatnim osiguranjem zgrade. Osim toga, optuženi Saša Baričanin sve vrijeme tvrdi da se nije slagao sa ponašanjem „Batka“ i da se pribojavao njegove stvarne namjere, pa ostaje nejasno zbog čega nije iskoristio priliku kada je ostao sam da pomogne zaštićenim

svjedokinjama, ili da napusti lice mjesta, ukoliko se zaista nije slagao sa postupanjem prema oštećenima.

176. Čak i sam optuženi tvrdi da je u jednom trenutku iz postupanja „Batka“ postalo evidentno da stvarna namjera dolaska u stan oštećenih nije njihovo odvođenje u komandu na ispitivanje, ali i dalje ostaje prisutan na licu mjesta, te poduzima aktivno učešće u odvođenju oštećenih iz stana, da bi se nakon 15-20 minuta u društvu „Batka“ vratio u stan, iz kojeg izvodi svjedokinju S-2 i odvodi u stan koji je dobio na korištenje u naselju Grbavica,.

177. Optuženi Saša Baričanin je pokušao pojasniti da je u tom trenutku i dalje vjerovao kako su oštećeni Emir, Amir i Otilija odvedeni u komandu, pa je ostao da pomogne zaštićenim svjedokinjama, da ih „Batko“ ne bi silovao, što Vijeće također ne može prihvatiti kao argument, jer ne postoji bilo kakav dokaz, osim izjave optuženog, koji bi potvrđivao navode da je po izvođenju oštećenih zaista ostao ispred zgrade, odnosno da nije išao na mjesto pogubljenja ili sam učestvovao u njihovom ubijanju. Također, kontradiktorni su i njegovi navodi o želji za pružanjem pomoći oštećenim ženama koje su ostale u stanu, ukoliko se uzme u obzir da je utvrđena njegova krivica za silovanje jedne od zaštićenih svjedokinja i njeno držanje u zatočeništvu.

178. Pored toga što optuženi u svom svjedočenju navodi da se plašio Batka jer je „Grbavica bila njegova“, istovremeno tvrdi i da se kritične prilike on sam „nikoga nije bojao, jer je bio bokser“, pa Vijeće nije moglo prihvatiti njegovu tvrdnju o nemogućnosti napuštanja lica mjesta, zbog postojanja straha za vlastiti život, iz čega se samo može zaključiti da je u izvršenju opisanih radnji postupao voljno, odnosno da je djelo počinio sa direktnim umišljajem, jer je bio svjestan i htio njegovo izvršenje. To se utvrđuje svjedočenjem svjedokinje S1 „da li ćemo puškom ili pištoljem“, svjedočenjem svjedoka S3 da se nešto dogovaraju, a zatim svjedočenjem svjedoka S1 S2 i S3 kao i optuženog kada otpuštaju S3 jer im više nije potreban.

179. Analizom iskaza svjedoka, te upoređivanjem udaljenosti „Batkovog“ na Vracama stana od mjesta egzekucije¹⁸ koja je veoma mala, Sud je ocijenio da su optuženi i Veselin Valhović „Batko“ imali sasvim dovoljno vremena odvesti oštećene do mjesta pogubljenja i vratiti se u stan u periodu od 10-15 minuta, koliko oštećene tvrde da ih nije bilo.

180. Stradanje porodice Balvanović potvrdio je i svjedok Gobeljić Hasan, čijem iskazu Sud u relevantnom dijelu poklanja vjeru. Ovaj svjedok tvrdi da je o tragediji porodice Balvanović čuo prije oktobra 1992. godine, od jedne prijateljice sa Grbavice, jer su ljudi inače o tome pričali. Članove porodice, naročito Otiliju Balvanović bolje je poznavala svjedokinja Babić

¹⁸ Zapisnik o uviđaju broj: Kri-84/99 od 30.08.1999. godine uložen je kao dokaz Tužilaštva T-3.

¹⁸ Fotodokumentacija ekshumacije u mjestu Gornji Miljevići, sačinjena od Sektora kriminalističke policije Sarajevo broj 1960/99 od 5.10.1999.godine uložena kao dokaz Tužilaštva T-9.

Hatidža, koja je od izvjesne Dušanke čula da su vojnici po dolasku u stan zaklali oštećenu i dva sina, a snahe su htjeli silovati, ali je jedna skočila kroz prozor pa se uspjela spasiti. U tom kontekstu komšije su najviše spominjale „Batka“ i izvjesnog „Luleta“. Sud nije u cjelosti poklonio vjeru iskazu ove svjedokinje, obzirom da ista ima posredna i nepouzdana saznanja o predmetnom događaju, pa je njen iskaz prihvatljiv samo u dijelu kojim se potvrđuje činjenica da je smrt porodice Balvanović, tragičan događaj, odnosno da su navedena lica nasilno izgubila život.

181. Svjedokinja Mujković Jasmina, koja je poznavala članove porodice Balvanović, također iznosi svoja posredna saznanja o stradanju oštećenih, tvrdeći da su majka i sinovi izvedeni i ubijeni, a „S1 „ i „S2“ odvedene u „Digitronku“. Ova svjedokinja je također čula da se jedna spasila skokom sa balkona, a kasnije je čula i da se druga spasila. Iako su saznanja i ove svjedokinje gotovo nepouzdana, Sud primjećuje da ona u daljem izlaganju identificira moguće počinioce ubistva oštećenih, pa tako tvrdi da joj je poznanik Zoran, koji je bio komšija Balvanovića, jedne prilike rekao „Bog vas vidio ubiše Balvanoviće!“ Spominjao je tada „Batka“ i još neko lice, čijeg imena se ne sjeća. U tom kontekstu Sud je cijenio da je ova svjedokinja u unakrsnom ispitivanju izjavila kako ne poznaje optuženog i nema nikakve informacije vezano za njega, pa je njen iskaz također prihvaćen samo u dijelu kojim se potvrđuje činjenica da je smrt oštećenih nastupila nasilno.

182. Način pogubljenja oštećenih opisao je i Pešto Hajrudin, koji informacije kojima raspolaže 28.03.2002. godine saopštava Insitutu za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava u Sarajevu, navodeći u obrascima koji se odnose na ubijena lica, da je smrt oštećenih nastupila klanjem. Međutim, navedeno predstavlja samo informaciju koju je dalo jedno lice i koja kao takva nije potkrepljena bilo kakvim konkretnim dokazima ili činjenicama, dok provedena sudsko medicinska ekspertiza, nakon pronalaska, ekshumacije i identifikacije tijela oštećenih potvrđuje, da je smrt navedenih lica nastupila uslijed djelovanja vatrenog oružja.

183. Naime, tijela oštećenih Emira, Amira i Otilije Balvanović pronađeni su nakon što su na međuentitetskoj liniji članovi komisije sa područja Federacije BiH , predstavnika OHR-a i ljekara za ljudska prava, zajedno odlazili na lokacije gdje su se sprovodile istražne radnje, među kojima je i uviđaj obavljen 30.08.1999. godine.¹⁹ Tom prilikom, ekshumacija je provođena na dijelu puta koji vodi iz pravca Sarajeva prema Trebeviću i Palama, a okružen je jednom većom krivinom u lijevo, idući iz pravca Sarajeva, tako da se navedeni prostor nalazi iznad i dijelom ispod puta. Sam prostor ima veću površinu sa više platoa, a okružen je šumom.

184. Na lokaciji koja je predstavljala deponiju smeća, skidanjem materijala debljine oko jedan metar, uočeni su posmrtni ostaci ljudskih tijela. Po otkopavanju, pronađeno je

¹⁹ Zapisnik o uviđaju broj: Kri-84/99 od 30.08.1999. godine uložen je kao dokaz Tužilaštva T-3.

ukupno 15 tijela. Otkopavanjem narednog sloja zemlje, pronađeno je dodatnih 13 tijela, pa je tako iz navedene grobnice ekshumirano ukupno 28 tijela koja su prebačena u mrtvačnicu JKP „Gradska groblja Visoko“ gdje je vršeno medicinsko vještačenje i identifikacija.

185. Oštećeni su tom prilikom identificirani a navedeno je konstatovano i u Zapisniku o utvrđivanju identiteta ekshumiranih osoba, sačinjenom od strane MUP-a sektora kriminalističke policije Sarajevo broj: 01/2-3 od 13.09.1999. godine.²⁰ O izvršenom uviđaju sačinjena je i fotodokumentacija.²¹

186. Nakon izvršene ekshumacije i identifikacije pronađenih leševa, uzrok smrti oštećenih konstatovan je u Ekspertizno forenzičkom nalazu i mišljenju o ekshumaciji, pregledu sa obdukcijom i identifikacijom leša broj: Krl: 84/99 08.03.2000. godine, koji je sačinio vještak Dobrača dr. Ilija, spec.sudske medicine. Tom prilikom je ustanovljeno da je smrt Balvanović Amira najvjerovatnije nastupila uslijed prostrijelnih rana nanesenih dinamičkim djelovanjem više zrna (rafalno) ispaljenih iz ručnog vatrenog oružja, čime je uzrokovana nasilna trenutačna smrt mehanizmom razorenja struktura mozga. Kada je u pitanju oštećena Otilija Balvanović, kod iste je pronađena prostrijelna povreda u predjelu lobanje, nanesena dinamičkim djelovanjem zrna ispaljenog iz ručnog vatrenog oružja čime je nastupila nasilna trenutačna smrt mehanizmom razorenja struktura tkiva mozga. Najzad, nađena povreda na tijelu predjela donje vilice i podkoljenice oštećenog Emira Balvanovića su prostrelne prirode, nanesene dinamičkim djelovanjem više zrna (rafalno) ispaljenih iz ručnog vatrenog oružja, čime je uzrokovana nasilna ubrzana smrt mehanizmom spoljašnjeg krvarenja. Navedeni nalaz i mišljenje usmeno je na ročištu za glavni pretres obrazložio dr. Hamza Žujo, specijalista sudske medicine, obzirom da je dr. Ilija Dobrača koji je nalaz sačinio u međuvremenu preminuo.

187. Vijeće međutim, nije prihvatilo tezu odbrane da smrt navedenih lica nije nastupila u vrijeme obuhvaćeno predmetnom optužnicom, obzirom da su prilikom ekshumacije pronađeni dijelovi odjeće kao što su *štofana karirana jakna, sivi džemper na kopčanje i zimska kapa*, a prema provedenom dokaznom postupku, oštećeni su iz svog stana odvedeni u večernjim satima 13. jula 1992. godine.

188. Navedenu okolnost Vijeće nije cijnilo kao odlučnu, smatrajući da ista ne može sama po sebi dovesti u pitanje zaključak Suda o krivici optuženog za njihovo ubistvo. Naime, po pronađenoj odjeći i obući se upravo može potvrditi zbunjenost kod odabira garderobe jer je Balvanović Amir imao štofanu kariranu jaknu, sivi džemper, plave čarape, zimsku kapu i mokasinke, Balvanović Otilija grudnjak, farmerke, šupljikave cipele sa slaganom petom, a Balvanović Amir teksas jaknu, farmerke, kaiš, džemper i cipele sa pertlama. Činjenica je da

²⁰ Dokaz Tužilaštva T-11,12,13,14 i 15.

²¹ Fotodokumentacija ekshumacije u mjestu Gornji Miljevići, sačinjena od Sektora kriminalističke policije Sarajevo broj 1960/99 od 5.10.1999.godine uložena kao dokaz Tužilaštva T-9.

su navedeni odjevni predmeti identifikovani u Zapisnicima o utvrđivanju identiteta oštećenih, kao odjeća u kojoj su posljednji put viđeni živi Emir, Amir i Otilija Balvanović.

189. Upravo po obući se može konstatovati da su isti bili obučeni po pravilu ljetne garderobe. Međutim, obzirom na opšte stanje nereda na Grbavici u to vrijeme, te stalne i nekontrolisane upade različitih vojnih i paravojnih formacija, kao i nezakonita odvođenja iz stanova, opravdano je zaključiti da su brojni civili Grbavice živjeli u konstantnom strahu od odvođenja, pa su se prilikom svakog izvođenja iz stana oblačili tako da su uvijek bili spremni za duži boravak van stana. Tako su i oštećeni Emir i Amir Balvanović i prije kritičnog događaja odvođeni iz stana u kojem su živjeli, na način da su od strane nepoznatih uniformisanih osoba 18. juna odvedeni na „ispitivanje u Kulu“ da bi naredni dan bili vraćeni, pa je iz svih iznesenih razloga opravdano zaključiti da su bili toplije obučeni, za razliku od oštećene Otilije Balvanović, koja prije kritičnog događaja nikada nije odvođena iz stana. Navedeno prema mišljenju Vijeća objašnjava zašto pronađena tijela nisu jednoobrazno odjevena, a navedena okolnost na koju je odbrana ukazivala tokom postupka nije prema mišljenju Vijeća dostatna da sama po sebi dovede do drugačijeg zaključka od onog do kojeg je došlo Vijeće kada je utvrdilo krivicu optuženog za učešće u navedenom događaju.

190. Saslušane zaštićene svjedokinja su potvrdile da je oštećenima prilikom prvog odvođenja od strane optuženog i „Batka“ dozvoljeno da se obuku. Nesumnjivo međutim iz iskaza svih navedenih svjedoka proizilazi umješnost „Batka“ u navedeni događaj, što je značajno obzirom da neposredni očevici događaja pored optuženog Saše Baričanina identificiraju i „Batka“ kao izvršioca ubistva oštećenih. Umješnost „Batka“ u kritični događaj potvrdio je i svjedok Vaclav Zoran, kojem je komšija Veljko Veselinović rekao da je na Trebeviću vidio tijela koja nisu pokopana, a među njima je prepoznao i članove porodice Balvanović. Rekao je da je to uradila „Batkova ekipa“. Ovaj svjedok potvrdio je i lokaciju na kojoj je izvršena ekshumacija tijela ubijenih Emira, Amira i Otilije Balvanović.

191. Dakle, na temelju svih navedenih iskaza, stvara se temeljna indicija koja zajedno sa nespornim iskazima oštećenih svjedokinja formira nesumnjiv zaključak Suda, da je optuženi Saša Baričanin, zajedno sa tim drugim vojnikom kritičnog dana bio u stanu oštećenih Otilije, Emira i Amira Blavanovića.

192. Iako tokom postupka nisu saslušani svjedoci koji su neposredni očevici ubijanja, Sud je na temelju svih izvedenih dokaza zaključio da je ubistvo oštećenih nastupilo kao direktna posljedica radnji optuženog i „Batka“, jer su oni imali posljednji kontakt sa oštećenima prilikom izvođenja iz stana. Nadalje, Zapisnik o provedenoj ekshumaciji jasno potvrđuje da je uzrok smrti upotreba vatrenog oružja, što se ima sagledati u kontekstu navoda svjedokinja „S-1“ koja je čula kako se dvojica vojnika prije izvođenja oštećenih dogovaraju o načinu ubijanja, spominjući upotrebu puške ili pištolja.

193. Provedeno vještačenje²² dostavljenih čaura i zrna pronađenih u mjestu Gornji Miljevići – Republika Srpska, na lokaciji na kojoj je obavljena ekshumacija 28 tijela, upravo potvrđuje da čahure pripadaju mecima koji su ispaljeni iz automatske puške kalibra 7.62x39mm dok zrno potiče od metka kalibra 9x19mm 9mm Luger, ali nije moguće utvrditi oružje iz kojeg je pucano. Navedeno se neminovno ima sagledati u kontekstu činjenice da su u kritičnom trenutku optuženi Saša Baričanić i drugi vojnik bili naoružani automatskim puškama, što optuženi u svom iskazu i ne spori.

194. Dakle, na temelju svih provedenih dokaza Sud je zaključio da je optuženi naprijed opisanim radnjama, kao saizvršilac počinio krivično djelo iz tačke a) stav 1. član 172. KZ BiH u vezi sa članom 29. KZ BiH. U počinjenju navedenog djela postupao je sa direktnim umišljajem, znajući da je direktna posljedica njegovih radnji nasilna smrt oštećenih, pa je htijući njeno nastupanje prije izvršenja djela upitao „Batka“ „Bato hoćemo li puškom ili pištoljem?“, nakon čega je oštećene Amira, Emira i Otiliju zajedno sa drugim vojnikom izveo iz stana, od kada više nisu viđeni živi.

(b) nečovječno postupanje prema oštećenima

195. Obzirom da stav 2. istog člana 172. KZ BiH ne daje jasnije značenje ovog termina, Vijeće prilikom procjene postojanja elemenata navedene inkriminacije rukovodilo praksom raznih međunarodnih sudskih tijela koja su razmatrala primjenu krivičnog djela nečovječnog postupanja. Nema sumnje da postoji gotovo sveopšta osuda djela mučenja i nečovječnog postupanja. Ženevske konvencije, KZ BiH i instrumenti Ujedinjenih naroda zabranjuju nečovječno postupanje.²³ Međutim, nijedan od gore navedenih instrumenata nije pokušao dati definiciju nečovječnog postupanja.

196. Dakle, sva međunarodna tijela su nečovječno postupanje i njegovu distinkciju definisali relativno neprecizno, uzimajući u obzir sve činjenične okolnosti, uključujući prirodu radnje ili propust, kontekst u kojem je djelo počinjeno, njegovo trajanje odnosno ponavljanje, fizičke, duševne i moralne posljedice djela na žrtvu i lične okolnosti žrtve, uključujući godine, pol i zdravlje.

197. Razmotrivši značenje nečovječnog postupanja u kontekstu međunarodne prakse, vijeće nalazi da je nečovječno postupanje namjerna radnja ili propust, to jest, radnja koja je, objektivno sudeći, namjerna a ne slučajna, koja uzrokuje tešku duševnu ili fizičku patnju ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo ili povrede tjelesnog integriteta.

²² Vještačenje proveo MUP Kantona Sarajevo, i to Sektor kriminalističke policije. Odjeljenje kriminalističke tehnike za krvne i seksualne delikte, izvršilo je 04.10.1999. godine.

²³ Član 5. Opšte deklaracije o pravima čovjeka; član 7. MPGPP; član 3. Evropske konvencije; član 5. Afričke povelje o ljudskim pravima i pravima naroda; član 5. stav 2. Američke konvencije o ljudskim pravima; član 6. Interameričke konvencije; član 16. Konvencije protiv mučenja; i član 3. Deklaracije o mučenju.

198. Međutim, Vijeće nije prihvatilo kvalifikaciju iz potvrđene optužnice, kojom se optuženi Saša Baričanin tereti da je naprijed opisanim radnjama ostvario i obilježja nečovječnog postupanja prema oštećenim članovima porodice Balvanović.

199. Naime, iako je nesporno da je ponašanje optuženog i drugog vojnika bilo izuzetno nehumano i ponižavajuće, Vijeće nalazi bespredmetnim cijeliti da li su ispunjena i obilježja djela nečovječno postupanje iz tačke k) stav 1. član 172. KZ BiH, obzirom da je Vijeće ustanovilo krivicu optuženog za ubistvo navedenih lica iz tačke a) stava 1. člana 172. KZ BiH, čime je teža kvalifikacija konzumirala blažu.

200. Također, izvedeni dokazi nesumnjivo ukazuju da je od oštećene Otilije Balvanović oduzet sav nakit koji je imala na sebi, naročito imajući u vidu da je prilikom ekshumacije pronađena određena količina nakita koji je te prilike sakrila. Provedeni dokazi također ukazuju i da je nakit oduzimao drugi vojnik, dok je optuženi samo posmatrao. Međutim, iako su opisane radnje obuhvaćene činjeničnim opisom optužnice, tužilac ih nije pravno kvalificirao, niti je pljačkanje kao pojedinačno djelo obuhvaćeno tačkama krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, pa Sud u tom pravcu nije utvrđivao odgovornost optuženog Saše Baričanina, jer bi isto predstavljalo prekoračenje optužbe.

(c) Silovanje i držanje u zatočeništvu oštećene svjedokinje „S-2“

201. Uvjerenje Vijeća o krivičnoj odgovornosti optuženog Saše Baričanina za silovanje zaštićene svjedokinje „S-2“ 8, na način kako je to činjenično opisano u optužnici, utemeljeno je prvenstveno na iskazu zaštićene svjedokinje koja je ujedno i oštećena krivičnim djelom čiji iskaz Vijeće nalazi detaljnim, nedvosmislenim, saglasnim sa iskazom Iz istrage u pogledu odlučnih činjenica, a isti je potkrepljen i iskazima drugih saslušanih svjedoka.

202. Kao što je prethodno opisano, dana 13.07.1992. godine su u stan u kojem su stanovali oštećeni Balvanović Emir, Balvanović Amir, Balvanović Otilija, zaštićeni svjedok „S-2“ i svjedok „S-1“, došli optuženi Saša Baričanin i Veselin Vlahović Batko, nakon čega su ih sve vezali, te pod izgovorom da ih vode na ispitivanje, sa sobom iz stana izveli oštećene Balvanović Amira, Balvanović Emira i Balvanović Otiliju, dok su u stanu ostale svjedokinje „S-1“ i „S-2“.

203. Nakon kraćeg vremena, optuženi su se u pratnji dječaka vratili u stan, i tada je zaštićena svjedokinja „S-2“ „primjetila da će uslijediti silovanje“ jer su se muškarci na neki način „podijelili“ tako što je Batko rekao da svjedokinja „S-1“ ide sa njim dok je ona „pripala“ optuženom Saši Baričaninu.

204. Navedeno je tokom saslušanja potvrdila i svjedokinja „S-1“, koja detaljno opisuje da je Veselin Vlahović te prilike uhvatio za grudi i rekao: „Ova je moja!“, nakon čega ju je odveo u drugu prostoriju i nad njom izvršio silovanje, dok je svjedokinja „S-2“ otišla sa optuženim

Sašom Baričaninom u drugu prostoriju.

205. U toj prostoriji, optuženi se obratio svjedokinji „S-2“ rekavši joj da se ne brine za oštećene koje su odveli iz stana jer su prebačeni na drugu stranu te će i njoj pomoći da pređe na teritorij pod kontrolom Armije BiH. Rekao joj je te prilike da se zove Saša i da je sa Koševskog brda ali nije „ludak kao Batko“.

206. Potom je prema kazivanju svjedokinje „S-2“ istu odveo u svoj stan, gdje je odmah po ulasku optuženi pokazao svjedokinji gdje će ostaviti stvari, pa kad ih je ona ostavila na krevetu počeo na istu galamiti naredivši joj da ih ostavi u hodniku. Stavio je pušku na stranu kreveta na koji je trebala leći rekavši joj da ne pokušava da ga ubije tokom noći, na što je svjedokinja odgovorila da neće jer on pomaže njenoj porodici.

207. Te noći optuženi i ona su imali seksualne odnose više puta i u tom pravcu je izjavila da je bila u šoku i da je jednostavno pustila da „radi sve što želi jer je bila sama s njim“. Prilikom odnosa optuženi je nije tukao niti je primjenjivao silu.

208. Narednih dana boravila je u njegovom stanu zaključana, pa je za to vrijeme pospremala i čistila kako bi prema vlastitoj izjavi „izbjegla ponovno silovanje“. Prema njenom mišljenju njihov odnos je na neki način bio čudan, jer se optuženi ponašao kao da ona tu dobrovoljno stanuje i kao da su njih dvoje par, dok je ona uporno pokušavala napustiti njegov stan i Grbavicu, nudivši mu novac i zlato ukoliko je pusti.

209. Optuženi je i u narednim danima, u više navrata, nad oštećenom ostvario seksualne odnose, pa je oštećena, za vrijeme dok je optuženi boravio u stanu, nastojala često čistiti kuću ili obavljati neke druge poslove, kako bi izbjegla zlostavljanja. Jedan od tih dana, svjedokinja je pospremajući stan našla dokument sa slikom u kojem je vidjela da se lice u čijem stanu je bila zatočena preziva Baričanin i da je rođen 19.03.1960. godine.

210. Drugi dan boravka u stanu, optuženi je doveo mušku osobu kojoj je rekao da može ostati sa svjedokinjom „S-2“ tu noć, nakon čega je napustio stan a ta muška osoba je istu noć svjedokinju silovala tri ili četiri puta. Tom prilikom prema riječima svjedokinje „nije bilo grubosti“.

211. Za tri dana boravka u stanu optuženog, svjedokinja je „bila očajna i smišljala je načine da pobjegne“ ali istovremeno je pokušavala i da ne razbjesni optuženog i da „radi sve što se od nje očekivalo“.

212. Najzad, sa Grbavice je uspjela pobjeći uz pomoć izvjesnog „S4“, njoj do tada nepoznate muške osobe koja je došla po nju u stan rekavši „da je Saša namjerava ubiti“. Od tog čovjeka saznala je i za sudbinu ostalih ukućana koje je optuženi odveo zajedno sa Veselinom Vlahovićem Batkom, jer je on većem broju ljudi pričao šta se desilo, a neke od komšija su svjedokinji naknadno pričali kako se Saša u to vrijeme hvalio i govorio da „u njegovom društvu ne može da bude onaj ko nije u stanju da kolje“.

213. O načinu odlaska svjedokinje sa Grbavice svjedočio je i svjedok Vaclav Zoran, koji je potvrdio da su u njegov dom dolazile dvije žene, moleći ga da prime svjedokinju „S-2“ što je on odbio i uputio ih je na izvjesnog Dimšu, za kojeg i svjedokinja tvrdi da joj je na kraju pomogao. Navedeno zapravo samo predstavlja potvrdu iskaza svjedokinje i u segmentima koji nisu usko vezani za inkriminisane radnje, ali u konačnici potkrepljuju zaključak Suda o istinitosti, objektivnosti i uvjerljivosti njenog cijelog iskaza.

214. Nakon ovako utvrđenog činjeničnog stanja, vijeće je ispitalo da li su radnjama optuženog Saše Baričanina, ostvarena obilježja bića djela silovanje iz tačke g) stav 1. član 172. KZ BiH, te je u tom cilju analizirano postojanje sljedećih elemenata:

- prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin
- život ili tijelo (...)
- na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju.

215. U cilju dodatne razrade postavljenih elemenata, vijeće je imalo u vidu i praksu MKSJ u predmetu *Furundžija* u kojem je pretresno vijeće MKSJ iznijelo mišljenje da će seksualna penetracija predstavljati silovanje ukoliko do nje nije došlo uz istinsku volju ili pristanak žrtve, dok je relevantnost ne samo sile, prijetnje silom i prinude, nego i odsustva pristanka ili voljnog sudjelovanja. U predmetu *Kunarac*, razrađena je navedena definicija na način da upotreba sile ima široko tumačenje i obuhvata dovođenje žrtve u bespomoćno stanje²⁴.

216. U istom predmetu su ustanovljeni sljedeći faktori koji moraju (alternativno, a ne kumulativno) biti ispunjeni da bi postojalo krivično djelo silovanja:

- seksualna aktivnost praćena je silom ili prijetnjom silom, koja je upućena žrtvi ili nekoj trećoj osobi;
- seksualna aktivnost praćena je silom ili različitim drugim specificiranim okolnostima koje su žrtvu učinile osobito ranjivom ili su je učinile nesposobnom da izrazi informirano odbijanje; ili
- do seksualne aktivnosti dolazi bez pristanka žrtve.

217. Kao i mučenje, silovanje se koristi za ciljeve kao što su zastrašivanje, degradacija, ponižavanje, diskriminacija, kažnjavanje, kontrola ili uništenje osobe²⁵.

218. Vijeće je u tom kontekstu cijenilo relevantne objektivne okolnosti koje su van svake sumnje ukazivale da je do seksualnih odnosa između optuženog i oštećene „S-2“ došlo bez pristanka oštećene, te da oštećena prilikom izvršenja silovanja nije bila u mogućnosti

²⁴ Vidjeti predmet *Kunarac i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 440.

²⁵ Vidjeti predmet *Furundžija*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 176.

pružiti bilo kakav oblik otpora kako bi uspješno osujetila optuženog u njegovoj namjeri. Mogućnost eventualnog pristanka oštećene u konkretnoj situaciji bila je u potpunosti isključena, dok namjera optuženog da ostvari seksualni odnos i znanje da se to odvija bez pristanka oštećene jasno proizilaze iz svih izvedenih dokaza.

219. Optuženi i ne spori da je za vrijeme boravka oštećene sa istom u više navrata ostvario seksualni odnos, sporeći nasilnu prirodu istog. Optuženi je u svoju odbranu tvrdio da oštećenu tom prilikom nije fizički zlostavljao niti je primoravao na seksualni čin.

220. Vijeće takve navode optuženog nije moglo prihvatiti obzirom da je nepotkrepljen drugim izvedenim dokazima. Osim toga, iz njegovog izlaganja nesporno proizilazi da oštećenu jeste odveo u stan koji je dobio na korištenje od Zorana Stavnjaka , te da je prvu noć u sobi u kojoj je ona spavala pored kreveta držao pušku. Svjedokinja je pojasnila da je upravo zbog toga osjećala bojazan za vlastiti život, iz kojeg razloga i nije pružala fizički otpor optuženom kada je izvršio silovanje.

221. Navedena okolnost iako značajna nije sama po sebi kod svjedokinje formirala stanje straha, neizvjesnosti i nesigurnosti, jer je ista još nakon odvođenja članova porodice u nepoznatom pravcu, te nehumanog tretmana kojem su bili podvrgnuti po dolasku „Batka“ i optuženog Saše Baričanina u stan, bila u stanju straha, šoka i nevjerice. Tako u svom iskazu i sama tvrdi da sve vrijeme boravka u stanu nije pružala otpor kako bi izbjegla bilo kakvu mogućnost revolta od strane optuženog.

222. S tim u vezi Vijeće je naročito cijenilo okolnosti pod kojima je oštećena dovedena u stan svjedoka, odnosno činjenicu da su tog istog dana, nakon upada nepoznatih osoba u stan, najbliži članovi njene porodice odvedeni u nepoznatom pravcu. Navedeno je samo po sebi predstavljalo traumatično iskustvo za oštećenu, pa je u takvoj bezizlaznoj poziciji bez stvarne mogućnosti izbora i ona krenula sa optuženim iz stana, iako je već tada predosjećala da će se desiti nešto loše.

223. Imajući u vidu da silovanje pretpostavlja seksualnu aktivnost praćenu silom ili različitim drugim specificiranim okolnostima koje su žrtvu učinile osobito ranjivom ili su je učinile nesposobnom da izrazi informirano odbijanje, Vijeće je imalo u vidu svu težinu situacije u kojoj se našla oštećena, a koju je sa psihološkog aspekta opisao i vještak Senadin dr. Ljubović u odgovoru na unakrsno ispitivanje rekavši „zar Vi mislite da je nekome moguće da u užasavajućoj situaciji u kojoj se našla ova svjedokinja...da iko može imati normalan seksualni odnos, a da na to nije brutalno prisiljen“. Vještak je na kraju izlaganja dodao i da oštećena nije pružala aktivni otpor, jer je bila potpuno bespomoćna u toj situaciji, pojašnjavajući da je takvo ponašanje posljedica preživljenih stresnih događaja, koji su bili ekstremnih proporcija, potpuno van redovnog toka događaja, direktno usmjereni na vlasititi integritet ili nekoga ko je bio blizak oštećenoj.

224. Vijeće je u kontekstu ne pružanja fizičkog otpora od strane oštećene cijenilo i ponašanje optuženog prije izvršenja djela, jer se optuženi oštećenoj svjedokinji „S-2“

predstavljao kao osoba koja će je spasiti, odvođeci je iz prostorije u kojoj se drugo lice spremalo izvršiti silovanje nad svjedokinjom „S-1“. Nakon toga, optuženi nastavlja lagati svjedokinju, tvrdeći da su na teritoriju pod kontrolom Armije BiH sigurno prešli članovi njene porodice, iako je već tada znao da su ubijeni. Potom je uvjeravao oštećenu da će i njoj obezbijediti siguran prelazak, kako bi se pridružila svojoj porodici, čime je kod iste je stvorio osjećaj povjerenja i sigurnosti, koji je kasnije bilo veoma jednostavno zloupotrijebiti.

225. Imajući u vidu naprijed navedene opšte elemente krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, odnosno da je optuženi u kritično vrijeme kao pripadnik VRS znao za širok i sistematičan napad te da su njegov radnje dio tog napada, Vijeće zaključuje da je svjesno iskoristio svoj položaj i ranjivost oštećene kako bi s njom ostvario prisilni seksualni odnos. Dakle, optuženi je u vrijeme počinjenja djela znao da je oštećena pripadala dijelu civilnog stanovništva protiv kojeg je usmjeren pomenuti napad, odnosno da je kod iste postojao izražen osjećaj straha za vlastitu sigurnost, kao i sigurnost njene porodice, koji će je onemogućiti u pružanju bilo kakvog vida otpora.

226. Odbrana je tokom postupka osporavala iskaz zaštićene svjedokinje „S-2“ naglašavajući činjenicu da nakon okončanja rata nikako nije govorila o silovanju niti je označavala optuženog Sašu Baričanina kao počinioca, pa tako njena prva izjava o ovom događaju datira tek iz 2011. godine. Na okolnost takvog ponašanja, te zdravstvenog psihofizičkog stanja oštećene i posljedica silovanja, vještačio je vještak Senadin Ljubović, spec. neuropsihijatar, koji je svoj nalaz i mišljenje usmeno obrazložio na pretresu od 29.06.2011. godine.

227. Navedeni vještak je u svom nalazu i mišljenju detaljno opisao psihičke traume koje su i danas prisutne kod svjedokinje, pa tako sama činjenica da događaj nije prijavljivala punih 10 godina dovoljno govori o tome da je isti predstavljao ozbiljan nasrtaj na njeno ljudsko dostojanstvo, jer se ista prema vlastitoj izjavi „stidi onoga što je proživjela“. Ovakva vrsta emocije je prema mišljenju Vijeća zapravo pogrešno percipiranje kriminalnog ponašanja počinioca, koje je u svijesti oštećene izazvalo osjećaj nemoći i krivice, što je na kraju rezultiralo njenim labilnim psihičkim stanjem u svim slučajevima evociranja ovog tragičnog događaja, a što se moglo primjetiti i prilikom njenog svjedočenja

228. Odbrana je dakle kredibilitet svjedokinje osporavala prvenstveno činjenicom da ista nikada prije davanja izjave Tužilaštvu BiH nije spominjala da je u inkriminsano vrijeme silovana od strane optuženog. U tom pravcu, vještak Senadin Ljubović je izjavio da je oštećena preživjela izuzetno teška traumatična iskustva koja su ostavila dubok trag na njenu ličnost u smislu izrazitih subjektivnih tegoba koje su prisutne i danas, pa je kod iste dijagnosticirao Prilikom obavljanja intervjua vještak se koristio metodologijama koje su tipične za njegovu struku, a kako bi provjerio istinitost iskaza svjedokinje. Vještak je na kraju unakrsnog ispitivanja naglasio da se nije koristio njenim ranijim izjavama niti je o tome ispitivao, obzirom da bi to narušilo objektivnost u izradi ekspertize jer je nalaz i mišljenje sačinjen nakon neposrednog kontakta sa oštećenom odnosno nakon obavljenog

intervjua, pri čemu je korisno naglasiti da je zaključak vještaka nakon obavljenog intervjua sa oštećenom taj da su događaji koje ona iznosi autentični, jer je ona tokom obavljenog razgovora bila koherentna i uvjerljiva ali je iznošenje navedenih događaja bilo praćeno „bolnim plačem, jecajem, mimikom i gestikulacijom“.

229. Također, odbrana je tokom postupka naglašavala činjenicu da je proteklo jako puno vremena od događaja do identificiranja počinioca od strane oštećene, što je bio još jedan prigovor autentičnosti njenog iskaza. Vještak Senadin dr. Ljubović je u tom pravcu pojasnio da svjedokinja veoma nerado priča o događaju koji je preživjela, a sva iskustva prakse u radu sa ženama žrtvama silovanja pokazuju da 10-20% žena sa određenim zakašnjenjem prijavi silovanje, dok veći procenat osoba o tome nikada ne govori. Svjedokinja je po njegovom mišljenju, do prijavljivanja počinioca pripadala drugoj većinskoj grupi, ali je u jednom trenutku odlučila o tome progovoriti. Dati ocjenu opravdanosti trenutka u kojem će osoba progovoriti o teškim i za nju traumatičnim trenucima je nemoguća, jer je to i prema mišljenju Vijeća u sferi individualnog pristupa takvim događajima. Sama svjedokinja je pokušavala u tom pravcu dati pojašnjenje, pojasnivši da je inicijativu za objelodanjivanje događaja koje je preživjela dobila nakon što je pogledala film „Krvavi ples po Šeheru“.

230. Vijeće nije u tolikoj mjeri razmatralo okolnosti koje su motivirale svjedokinju da o svjedoči o događajima koje je preživjela, obzirom da je njen iskaz ocijenjen autentičnim, konciznim i saglasnim u svim bitnim detaljima. U prilog istinosti njenog iskaza i namjera za svjedočenje dovoljno govori i činjenica da tokom postupka nije postavila imovinsko- pravni zahtjev niti je za tragediju koju je preživjela zatražila bilo kakvu materijalnu naknadu, što samo govori u prilog iskrenosti svjedokinje.

231. Na temelju svega iznesenog, Vijeće je zaključilo da je optuženi, svjestan situacije u kojoj se nalazila optužena, sa namjerom istu doveo u stan u kojem je u više navrata ostvario seksualni odnos, u kojem je potpuno bila isključena njena dobrovoljnost, pa je radnjama činjenično opisanim u optužnici sa direktnim umišljajem počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav. 1 tačka g) KZ BiH.

(d) odvođenje u ropstvo zaštićenje svjedokinje „S-2“

232. Optužnica je teretila optuženog Sašu Baričanina i da je naprijed opisanim radnjama počinio i djelo odvođenje u ropstvo iz tačke c) stav 1. član 172. KZBiH.

233. Stav 2. citirane odredbe precizira da odvođenje u ropstvo podrazumijeva „vršenje nad osobom bilo kojeg ili svih ovlaštenja, inače vezanih za pravo vlasništva, uključujući vršenje takvog ovlaštenja pri trgovanju ljudima, posebno ženama i djecom.“ Iz navedenog jasno proizilazi namjera zakonodavca da žene naglasi kao posebnu zaštićenu kategoriju, što je Vijeće imalo u vidu prilikom ocjene postupaka optuženog prema svjedokinji „S-2“.

234. U tom pravcu, Vijeće je imalo u vidu elemente koje je uspostavilo Žalbeno vijeće u predmetu Kunarac, Kovač i Vuković²⁶ koji pod pojmom porobljavanje (odvođenje u ropstvo) podrazumijevaju „kontrolu nad nečijim kretanjem, kontrolu fizičke okoline, psihološku kontrolu, mjere preduzete za spriječavanje ili odvratanje od pokušaja bijega, primjena sile, prijetnja silom ili prinudom, trajanje, prisvajanje isključivog prava raspolaganja, okrutno postupanje i zlostavljanje, kontrola nad seksualnošću i prisilni rad“.

235. U istom predmetu Pretresno vijeće je u paragrafu 542. svoje presude navelo da „pokazatelji porobljavanja obuhvataju eksploataciju, primoravanje na obavljanje prinudnog rada, uz fizičke patnje, spolno općenje, prostituciju i trgovanje ljudima.“

236. Dakle, apsurdan bi bio zaključak da je optuženi štiti svjedokinju time što joj je zabranio da nepoznatim licima otvara vrata i omogućava ulazak u stan, ako je kritične noći upravo on neposredno izložio proizvoljnom postupanju druge osobe. Odnosno, jasno je da se optuženi niti jednog dana, a naročito kritične noći, nije brinuo za sigurnost zaštićene svjedokinje „S-2“ jer je cijelu noć, svjesno ostavlja samu u društvu nepoznate osobe, omogućivši time da nepoznati muškarac nad oštećenom više puta izvrši prisilni seksualni odnos.

237. Analizirajući ponašanje optuženog te uslove u kojima je oštećena boravila, Vijeće zaključuje da je optuženi nad istom prvenstveno vršio kontrolu njenog kretanja, držeći je u uslovima koji su potpuno isključivali slobodu njenog odlučivanja. Tako je optuženi zaključavao vrata stana u kojem se nalazila oštećena, svaki put kada bi iz njega izlazio, na koji način je onemogućavao da stan napusti i izbjegne daljna zlostavljanja koja su uslijedila u narednom periodu.

238. Oспорavajući ove navode svjedokinje, optuženi je u svom svjedočenju tvrdio da je oštećena imala ključeve od stana, ali joj je on sugerirao da vrata ne otvara nikome osim njemu, pri čemu je odredio i lozinku koju su koristili, tako što bi tri puta kucnuo u vrata.

239. Međutim, Vijeće nije moglo prihvatiti navode kako je držanjem oštećene u stanu optuženi istoj zapravo namjeravao pomoći, štiteći je od nepoznatih osoba, obzirom da je narednu noć u stan doveo svjedokinji nepoznatog muškarca, sa kojim je istu ostavio nasamo, a potom otišao kod prijatelja Zorana Stavnjaka, koji je tu veče organizirao neku vrstu zabave odnosno druženja, pa je svjedok kod njega i prenoćio.

240. Iz navedenog jasno proizilazi i da je optuženi smatrao kako nad oštećenom uživa svojevrсна vlasnička ovlaštenja, u smislu da je mogao raspolagati njenom slobodom pa čak i voljom na poduzimanje određenih radnji na koje je morala pristati.

²⁶ Presuda Žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Kunarac, Kovač i Vuković od 12. juna 2001. godine, para. 359.

241. Također, svjedokinja je sama rekla da je često pospremala stan svjedoka, „kako bi izbjegla silovanje“, pri čemu je nezanemarljivo da je optuženi od svjedokinje očekivao obavljanje određenih poslova, ne dajući joj za to bilo kakvu naknadu. Dakle, optuženi je bio u ubjeđenju da svjedokinja ima obavezu to činiti, čime je samo dodatno pokazao vlasnički odnos nad njom, raspolažući u potpunosti njenom slobodom i voljom, i ne dajući joj bilo kakvu mogućnost stvarnog izbora.

242. Iz svega navedenog se nesumnjivo može zaključiti da je optuženi postupajući sa direktnim umišljajem, svjestan mogućnosti nastupanja zabranjene posljedice i htijući njeno nastupanje, naprijed opisanim radnjama ostvario i sve elemente porobljavanja iz tačke c) stav 1. član 172. KZ BiH.

D. ZAKLJUČAK

243. Cijeneći sve izvedene dokaze pojedinačno i u međusobnoj vezi, na način kako je to elaborirano u obrazloženju ove presude, nesporno je ustanovljena krivica optuženog za počinjenje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1., tačka a) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u vezi člana 29. istog zakona, te tačke c) i g) istog člana KZ BiH, a sve u vezi člana 180. stav 1. KZ BiH.

244. Vijeće je na temelju izvedenih dokaza ustanovilo i da je u počinjenju svih inkriminacija iz izreke presude, optuženi postupao sa direktnim umišljajem, svjestan krajnje zabranjene posljedice svake od radnji koje je poduzeo, te htijući njihovo nastupanje. Vijeće je u tom pravcu imalo u vidu da direktni umišljaj na strani počinioca postoji i onda kada učinilac hoće jedno djelo, ali uz to djelo sasvim izvjesno dolazi do izvršenja drugog djela. Možda i učinilac i neće da do tog drugog djela dođe, ali je njegov intenzitet volje za izvršenjem primarnog djela toliko izražen, da mu se i nad njim priznaje direktni umišljaj.

245. U konkretnom slučaju, sam optuženi Saša Baričanin je izjavio kako je u izvršenje krivičnog djela krenuo nakon što je čuo da se ide po muškarce koji su pripadnici „zelenih beretki“, da bi se po dolasku u stan i dogovora sa Veselin Vlahovićem „Batkom“ kod optuženog formirala svijest o krajnjoj posljedici u odnosu na oštećene Balvanović Emira i Amira, koje iz njihovog stana odvođe u drugi stan na Vracama, koji je u to vrijeme koristio „Batko“. Vijeće zaključuje i da je od tog trenutka optuženi morao biti potpuno svjestan da se oštećeni neće odvesti u komandu, kako je to navodno „Batko“ prvobitno tvrdio.

246. U isti stan na Vracama, optuženi i „Batko“ potom dovode zaštićene svjedokinje „S-1“ i „S-2“, ida bi se po ulasku u sobu „Batko“ obratio zaštićenoj svjedokinji „S-1“, te uhvativši je za dojkiju rekao „*ova je mcja*“, nakon čega iz prostorije u kojoj su boravile žene izvodi Otiliju Balvanović. Vijeće zaključuje da se u tom trenutku među optuženim i „Batkom“ odigrala neka vrste „podjele uloga“ i u tom trenutku se kod optuženog Saše Baričanina formira direktni umišljaj na silovanje druge oštećene, odnosno zaštićene svjedokinje „S-2“. U to vrijeme, optuženi i „Batko“ su zapravo shvatili i da će oštećena Otilija Balvanović

predstavljati smetnju realizaciji tih njihovih planova, pa se u tom trenutku formira umišljaj i za njeno ubistvo, te su nakon usmenog dogovora o načinu likvidacije Otilije, Amira i Emira Balvanovića, i sredstava koje će tom prilikom koristiti, sve troje odveli iz stana.

247. Po povratku u stan, optuženi Saša Baričanin se počinje ponašati kao da je oštećenu svjedokinju „S-2“ na neki način „prisvojio“ za sebe, iz čega Vijeće zaključuje da je osim silovanja, postojao direktni umišljaj i na njeno dalje držanje u zatočeništvu, za što je optuženi također oglašen krivim.

248. Dakle, na temelju svega iznesenog, jasno je da je optuženi Saša Baričanin u počinjenje navedenih inkriminacija u odnosu na oštećene Emira i Amira Balvanovića krenuo sa umišljajem, rukovodeći se primarno razlozima osвете i diskriminacije, a okolnosti koje su tom prilikom nastupile, predstavljale su dalju inicijativu za umišljajno poduzimanje i drugih krivično pravnih radnji za koje je oglašen krivim, kao što su ubistvo oštećene Otilije Balvanović, te silovanje i držanje u zatočeništvu zaštićene svjedokinje „S-2“, pa je Vijeće na temelju svestrane ocjene dokaza, koju je detaljno elaboriralo u obrazloženju ove presude, utvrdilo krivicu optuženog za počinjenje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1., tačka a) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u vezi člana 29. istog zakona, te tačke c) i g) istog člana KZ BiH, a sve u vezi člana 180. stav 1. KZ BiH.

III. ODLUKA O KAZNI

249. Član 2. KZ BiH u stavu 2. propisuje da se "propisivanje krivičnih djela, i vrste i raspona krivičnopravnih sankcija zasniva na neophodnosti primjene krivičnopravne prinude i njenoj srazmjernosti, jačini opasnosti za lične slobode i prava čovjeka, te druge osnovne vrijednosti."

250. Odredbom člana 39. KZ BiH propisana je opća i posebna svrha kažnjavanja, koja se osim preodgoja učinioa sastoji i u društvenoj osudi učinjenog krivičnog djela, na način da se utječe na svijest građana o pogibeljnosti krivičnih djela ali i o pravednosti kažnjavanja učinioa. Adekvatno kažnjavanje počinioca za učinjeno krivično djelo ima za cilj i prevenciju protipravnih ponašanja kojima se povrijeđuju ili ugrožavaju temeljne opće ili individualne vrijednosti.

251. Pri odmjeravanju kazne za krivično djelo za koje je optuženi oglašen krivim, Vijeće je polazeći od svrhe kažnjavanja propisane članom 39. KZ BiH te slijedeći opšta pravila za odmjeravanje kazne iz člana 48. KZ BiH, imalo u vidu način izvršenja krivičnog djela, odnosno činjenicu da je optuženi Saša Baričanin u izvršenju ubistva oštećenih postupao kao saizvršilac, dok je u izvršenju silovanja oštećene svjedokinje „S-2“ i držanja iste u zatočeništvu, postupao kao neposredni izvršilac. U svim slučajevima postupao je sa direktnim umišljajem.

252. Vijeće je nadalje cijenilo sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje egzistiraju na

strani optuženog Saše Baričanina, pa je tako kao olakšavajuću okolnost cijeno činjenicu da je prema materijalnim dokazima ulozenim u spis optuženi 80% invalid (osamdeset postotni invalid), o čemu je odbrana dostavila brojne materijalne dokaze u spis. Vijeće je također imalo u vidu i činjenicu da je optuženi otac 3 mlđb. djece, te da ranije nije osuđivan, ali navedene okolnosti nisu prema mišljenju vijeća kvalitativno i kvantitativno podobne da dovedu do izricanje blaže kazne, od one za koju se opredijelilo Vijeće, obzirom na specifične okolnosti krivičnog djela čiji je predmet napada bila cijela jedna porodica.

253. Kada su u pitanju olakšavajuće okolnosti na strani optuženog, vijeće je dalje imalo u vidu i da je u inkriminisanom periodu pomagao određenom broju lica muslimanske nacionalnosti, pa tako svjedok odbrane Muharemović Meho tvrdi da poznaje od ranije roditelje optuženog a u ratu mu je pomogao, što Vijeće ne nalazi relevantnim do mjere u kojoj bi se anulirale sve druge okolnosti, nesporno utvrđene na strani optuženog. Također, svjedok odbrane Haris Grizović tvrdi da mu se nakon emitovanja filma „Krvavi ples po Šeheru“ javio optuženi Baričanin želeći da se sam prijavi organima gonjenja. Ovaj svjedok je dodao i da je u to vrijeme bio iznenađen procesuiranjem optuženog za ratni zločin jer ga je poznavao od ranije. Međutim, Vijeće iz iskaza ovog svjedoka može zaključiti da je optuženi osjećao krivicu za radnje koje je počinio, zbog čega se želio sam prijaviti, ali imajući u vidu da se radi o svjedoku odbrane, Vijeće ovakvim svojim tumačenjem neće ići na štetu optuženog i navedenu okolnost neće okarakterisati ni kao olakšavajuću ni otežavajuću. U svakom slučaju ostaje otvorena sumnja u stvarne namjere optuženog, koji se nakon razgovora sa svjedokom ipak nije sam prijavio.

254. Sa druge strane, vijeće je kao otežavajuće okolnost cijeno i težinu povrede zaštićenog dobra, pa je u vezi s tim imalo u vidu da je krajnja posljedica radnji optuženog bilo fizičko i psihičko uništenje cijele jedne porodice, na način da su u jednom danu brutalno i bez razloga lišeni života dva brata i njihova majka, u mlađim godinama, dok je oštećena doživjela silovanje, na način i u okolnostima koji takvo postupanje čini vrijednim prezira, uz nužne posljedice u vidu fizičke, te i danas prisutne duševne patnje i degradacije.

255. Također, Vijeće je imalo u vidu da je glavni inicijator počinjenja djela bio Veselin Vlahović „Batko“, kojem se optuženi naknadno priključio, rukovođen diskriminatorским motivima, obzirom da je prema vlastitoj izjavi, na sam spomen pripadnika „zelenih beretki“ odlučio otići u stan oštećenih Balvanovića, gdje je prisustvovao njihovom pljačkanju i maltretiranju, što je na kraju kulminiralo krivičnim djelima za koje je oglašen krivim.

256. Vijeće u konkretnom slučaju nije našlo da na strani optuženog postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje bi saglasno odredbi člana 49. KZ BiH predstavljali osnov za odmjeravanje kazne ispod granice propisane zakonom.

257. Obzirom na sve naprijed navedeno, Vijeće nalazi da će se izricanjem kazne zatvora u trajanju od 18 (osamnaest) godina, u konkretnom slučaju postići svrha kažnjavanja.

IV. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA

258. Sud je primjenom odredbi člana 188. stav 4. ZKPBiH optuženog oslobodio naknade troškova postupka, obzirom da je lošijeg materijalnog stanja, što jasno proizilazi iz činjenice da su čak troškovi odbrane ovog optuženog plaćani iz budžetskih sredstava Suda.

259. Osim toga, optuženi se sve vrijeme nalazio u pritvoru, pa tako nije bio u mogućnosti radom ostvarivati novčana primanja, što je se neminovno ima sagledati u kontekstu činjenice da optuženi ima troje mladb. djece, pa imajući u vidu da mu je izrečena kazna zatvora u dužem vremenskom trajanju, obavezivanjem na naknadu troškova postupka zasigurno bi bila dovedena u pitanje egzistencija njegove porodice.

260. Kod ovakvog stanja stvari Sud je odlučio da troškovi krivičnog postupka padaju na teret budžetskih sredstava.

V. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA

261. Primjenom odredbi člana 198. stav 2 i 3 ZKP-a BiH, Sud radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva oštećene upućuje na parnicu, obzirom da podaci prikupljeni u toku ovog postupka nisu Vijeću pružili pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje, pa bi utvrđivanje visine imovinsko pravnog zahtjeva predstavljalo nepotrebno odugovlačenje predmetnog postupka.

ZAPISNIČAR:

Lejla Haračić

**PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA**

Enida Hadžimerović

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude stranke i branioci mogu izjaviti žalbu vijeću Apelacionog odjeljenja Suda u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpavka presude.

U skladu sa odredbom člana 293. stav 4. ZKP BiH oštećeni presudu mogu pobijati žalbom, samo u dijelu koji se odnosi na odluku Suda o troškovima krivičnog postupka i odluku o imovinsko pravnom zahtjevu.

*Žalba se podnosi Sudu u dovoljnom broju primjeraka.

